

BORBOLA JÁNOS

SÓLYOM-ISTEN

VÁROSAI

TARTALOMJEGYZÉK

I. NEKHEN	3
II. ABÜDOSZ	6
Horus kápolnája	10
Az eredeti hieroglifák magyar hangzósítása	14
A falfelirat ősmagyar szövege	17
III. LETOPOLIS	17
IV. HELIOPOLIS	19
V. JERUZSALEM	21
Melkizedek a papkirály	23
A <i>sólyom</i> szó etimológiája	29
A sólyom és a turul	30
Népi hagyományunk	35
VI. Az idegen nyelvű szövegek kiegészítő jegyzete	40

Sólyom-Isten ősi városai

A gyanútlan olvasóban rögtön felmerül az első kérdés: ki volt a címben jelzett Sólyom-Isten? A heliopoliszi teremtéstörténet szerint Oziris és Izis, az ún. Kilencek félisteneinek gyermekét, közismert nevén Horust, nevezzük Sólyom-Istennek. Legendájának részleteire itt nem térünk ki, elég ha megismételjük, hogy nagybátyjával, Szeth-tel, a hatalomért vívott küzdelmében elveszítette a jobb szemét. Ugyanakkor a több napig tartó csatározásokból ő került ki győztesen, s ezzel meghódította a földi királyságot.

Jelképe a sólyom/ölyv madár volt. Négy fiú utóda ismeretes.

Kis kitérőként... a monda szerint felesége, esetenként anyja, az égi Hator volt. Hator

hieroglif jelképe, a szerekbe zárt sólyom jele, erre utal: → . Gyakran az égi tehén alakjában, két szarva között a napkoronggal, ábrázolták. Ő volt az, aki az égi utazót a *menjek* közé fogadta be. Lásd a *Holtak Könyvének* utolsó képét →

Jelen ismereteink alapján nem tudjuk eldönteni, hogy Hator Horusz felesége volt-e, vagy mint többször felmerült, Ízis/Hator valójában Horus anyja volt?

Az egyiptológia mai ismeretei szerint Horus, a sólyom, a magyar nevén Horka, volt a predinasztikus időkben az első *isten-király*. Utódai, a dinasztikus idők fáraói gondosan vigyáztak arra, hogy isteni eredetüket ehhez a Horus/Horkához vezessék vissza.

A neveik között rendre szerepelt az ún. Horus, sőt az ún. Arany-Horus név is!

Összefoglalva: a Sólyom-Isten az ún. Nagy Eneade, vagy Isteni Kilencek közvetlen leszármazottja volt.¹ Ő lehetett a félistenektől, jó démonoktól származó első földi uralkodó.

Minden esetre széles körű tisztelete a Nílus völgyében az utókor számára is jól követhető, írások, szobrok, templomok sokasága tanúskodik kivételes származásáról.

Tekintsük át időrendi sorrendben tiszteletének főbb, predinasztikus központjait, városait...

I. **Nekhen**. Az első állomásunk időben rögtön a legrégebbi → *Nekhen*, vagy *Hawk-City*, azaz Hierakonpolis. *Nekhen* hieroglifái Gardiner szerint:

„O47 a prehistoric building at Hieraconpolis. Ideo. in varr. , , *Nhn*. Hieraconpolis, i.e. Kom al-Ahmar in Upper Egypt.”²

A *Nhn* magyar hangzósítása: ANnaK-HoNa, ANNYI ÚTja lehet, ahol AN a Teremtővel azonos. Megismételjük:

Nekhen „Az egyiptomi ősi erőd, lásd Hieracon. Elhelyezkedése: Aswan-i kormányzóság, koordinátái 25°05'NB 32°47'OL.

A hieroglifákban: O48 *niwt* vagy O47 *n niwt* Nekhen, vagy Hierakonpolis; ókori görög: Ἱεράκων πόλις Hierakōn polis »Hawk City«, [1] egyiptomi arab, el-Kōm el-Ahmar, a »vörös halom« [2] a Felső Egyiptom vallási és politikai fővárosa volt az őskori Egyiptom végén (ie. 3200-3100) és valószínűleg a Korai dinasztikus időszakban is (ie. 3100–2686).

Egyes szerzők azt javasolják, hogy a hivatkozás időpontjait több ezer évvel korábbra tegyék. A legrégebbi ismert sírja, a gipsz falain festett díszítéssel Nekhenben található kb. BC 3500–3200. Csodálatos, megdöbbentő képei osztoznak a Gerzeh kultúrájával.

Nekhen, a Sólyom-isten kultuszának középpontja, ahol Horusnak a város egyik legősibb egyiptomi templomát építették fel. Egyúttal ezen isten védőszentjeként, kultikus központtá vált.

VI. Dinasztia, arany-obszidian

¹ Lehet, hogy az id. Horus néven a tagja is volt. Lásd R. Wilkinson gondolatait, *Jegyzetek* (55*).

² Gardiner: op. cit, 497.

Az első település *Nekhen*-ben akár a predinasztikus amratian kultúra (kb. 4400 BC), vagy talán a késő Badari kultúra (5000 körül) idejéből származik.

Kr.e. 3400 körül, Nekhenben legalább 5000, ill. valószínűleg 10. 000 lakos élt.”¹

Az ásatások során csodálatosan megmunkált vázák, tárgyak, festmények, paletták láttak napvilágot.

Nekhen, tombe 100, falfestmény.

Nekhenben több évszázadon át folyamatosan temetkeztek, innen került elő a többi között az ún. Narmer fáraó palettája is az ún. 0 Dinasztiából.

Strabon a *Geographika* oldalain szintén megemlíti utazásának ezt a részét: „Azután Eileithyia városa és temploma következik, a túlsó parton pedig Hierakónpolis, ahol az ölyvet tisztelik; utána Apollónopolis következik, amely szintén harcra kel a krokodil ellen.”² Tehát az *ölyvet*, a *tör-ölöt*, tisztelték Nekhenben. Strabon egyébként tovább utazott a Nílus partján délre, egyik részletében megemlíti Philai-ben tett látogatását. „A vízésésnél valamivel följebb fekszik Philai, az aithiopsok és egyiptomiak közös lakóhelye; úgy van építve, mint Elephantiné, s nagyságára nézve is hasonló; egyiptomi templomok vannak benne. Itt is egy ölyvnek nevezett madarat tisztelnek, de a nálunk és Egyiptomban lévő ölyvekkel semmiféle hasonlóságot sem láttam, mert nagyobb, és tarka tollazatával is nagyon különbözik tőlük. Azt mondták, hogy Aithiopiából való, s ha kimúlik, vagy még előbb is, onnan hoznak megint; és éppen akkor mutattak is nekünk egyet, amely betegsége miatt már közel volt a kimúláshoz.”³

¹ A Wikipédia. Friedman, Renee (2006): „A Fort at Hierakonpolis”. Ókori Egyiptom . 6 (6)

² Strabon: *Geographika*, Gondolat, Budapest 1977. Görög eredetiből fordította Dr Földy József, XVII 1.47 C 817.

³ Strabon: *Geographika*, Gondolat, Budapest 1977. Görög eredetiből fordította Dr Földy József, XVII 1.49 C 818.

Philae-ben a Ptolemaiosok korában épített Isis temploma áll, ahol a termékenység istennőjét tisztelték. Mégis meglepő, hogy Strabon idejében (Chr.e. +/- 50, azaz évezredekkel a predinasztikus idők után), még mindig az ősi *ölyv* madár hagyományát követték.

A *sólyom* – *ölyv* kérdés tisztázására még visszatérünk, itt viszont megjegyezzük, hogy Gardiner megkülönböztette a két madarat egymástól. Az *ölyvről* a következőket írja:

„G4 the long-legged buzzard (*Buteo ferox*) – Phon. *tyw*, exx.
 hrtyw-ntr ‘necropolis workmen;’
 Magyarul: *hosszú lábú ölyv* →

„G5 falcon (exact species not determined) – Ideo. in var. Pyr.
 Hrw (the falcon-god) Horus.”⁴
 Képünkön a *kerecsensólyom* látható →

Gardiner tehát nem tudta a sólyom pontos fajtáját meghatározni.

Meg kell jegyeznünk, hogy a transliterációjuk alapját szolgáló hangokat közvetlenül egyik madár magyar nevében sem fedeztük fel. Sőt! Az *ölyv* esetében a Gardiner által megadott hieroglifák nem adnak okot az általa vélt, közölt *tyw* hangzósítására.

A *buzzard* vagy *ölyv*, azaz *ölú* a sólyomfélék családjába tartozik.

„ÖLV, (1), (öl-v) fn. tt. *ölv-et*, harm. szr. ~e. Ragadozó, vagyis ormadár neve, melynek alkalmazásában, mint több más madarakéban, a szokás nem egyezik meg. Némelyek szerint a sólymok neme alá tartozik, s am. *falco palumbarius*; [...] Akármily értelemben vesszük is, nem kételkedhetni, hogy gyöke *öl* ige, minthogy más állatokat öldös, fojtogat, ragadoz, s innen lett *ölő*, módosítva *ölü*, *ölv*; mint *nyel*, *nyelő*, *nyelv*; *el*, *elő*, *elv*; *fenyő*, *fenyű*, *fenyv*; *hamu*, *hamv* stb. Ez elemzésből az is kitűnik, hogy helyesebben iratik lágýítás nélkül: *ölv*, mint lágýítva: *ölyv*.”⁵

Feltételezésünkben a *tyw* hangalak eredetileg a a hieroglifák képértékét elemezve a *tör-ölő/éLő* szavakhoz vezethető vissza, azok rövidítése. Lásd később részletes elemzését. Másrészt a középbirodalmi aTYA/aTyU értelemmel olvasható.

De térjünk vissza a tekercsen jelzett hieroglifákhoz!

Nekhen-nel mi is többször találkoztunk:

A V/22 oszlopában, a 2684–2687 jelek → + + , aki utat tör Nekhenbe.

A V/23 hieroglifái között → A *madár utat zúz An-honába/Nekhenbe* → + + (2730–

2732), majd pontosítja → a *magyar kímélet (Kemet) palotájához* → + + (2733–2735),

ami egyúttal → a *hun/honi nemzetem annyi útja* → + + (2736–2739).

Összefoglalva a Horka – a szertartás ismerője – törí/zúzza az utat AN-HoNába, a kicsi/kacsa utódának városába, ahol az ő temploma állt. A Sólyom-isten kultusza, uralkodó rendje, tanításai és a hozzá tartozó hitvilág szétterjedt a Nílus partjain.

Ugyanakkor az ásatások leletei arra engednek következtetni, hogy a Nílus-parti predinasztikus kultúra legelső fővárosa az első dinasztia kora után elvesztette vezető szerepét.

A közigazgatási súlypont délebbre került.

⁴ Gardiner: op. cit. 467.

⁵ Czuczor–Fogarasi IV. op. cit. 1173.

II. Abüdosz

A lehetséges migráció észak-felé, a Nílus alsó folyása mentén, valószínűleg Abüdoszba vezetett. Nevével, hieroglifáival, az *első kötetben* többször találkozunk:

II/1. oszlop: Abüdosz a tartomány székhelyvárosa volt → (823). Transzliterációja →
T3-wr → TöR/TéR/TÁR-VeR/VÁR, esetleg TUR-UL. Lásd később.

I/4. oszlop: Abüdosz+madara+etet (mérő+lába+gyűjt+annyi+utat) → + + + +
→   (961–967).

Tehát az ősi írás szerint Abüdosz madara ismét a *Horka*, a *Sólyom* volt!

Abüdoszról és az ott végzett feltárásokról hatalmas irodalom gyűlt össze. Nem célunk részletes ismeretése, viszont a tekercs alaposabb elemzéséhez szükséges ismereteket az alábbiakban mellékeljük:

„Abüdosz (ógörögül: Ἀβυδος; eredeti ókori egyiptomi neve *3bdw* [Abdzsu], arabul Abidusz vagy Arabat el-Madfune) település Felső-Egyiptomban, Kairótól körülbelül 600 kilométerre délre, a Nílus nyugati partján fekszik.

Egyiptom térképén → É.sz. 26° 11' 06", K.h. 31° 55'08" találjuk.

A thiniszi kerületben fekvő Abdzsu az ókori Egyiptom egyik leghíresebb szent városa volt, temetőit a predinasztikus kortól a római időkig használták. Ezek közül legfontosabb *Peker* [sic. magyarul Po-KoL], a mai Umm el-Kaáb. I. e. 3300 körül Abdzsuban is kialakult egy Nekhenhez és Nubithoz hasonló államkezdeményezés. Gebel Tzsauti sziklarajzai alapján *jelenleg úgy gondolja az egyiptológia, hogy Nekhen és Abdzsu küzdelmei során a két terület egyesült, majd közös erővel legyőzték, és beolvasztották Nagadát is. Az uralkodói székhely Nekhenből Abdzsuba került, de nem tudni, hogy a nekheni uralkodók költöztek-e Abdzsuba, vagy új uralkodóház vette át a hatalmat.* Ugyanebben az időben a nagadai T-temető elszegényedik. I. Skorpió sírja az első ismert királytemetkezés az abdzsui temetőkörzetben, talán vele kezdődik a 0. dinasztia korszaka. Ettől kezdve – az I. dinasztia három uralkodóját leszámítva – a királyok itt temették el magukat.

Az Umm el-Kaáb[sic. Peker]temetőt Haszehemui, a II. dinasztia utolsó uralkodója használta utoljára. A III. dinasztia királlysíriai már Alsó-Egyiptomban található. Ez időben a temető védnöke Hentiamentiu, a *sakálisten* (»a nyugatiak legelsője«) volt, akit később Ozirisz istennel azonosítottak.

A város, a mítoszok egyesítése után, a Deltából származó Ozirisz kultuszának központja lett. Ozirisz és Széth történetének ez volt az egyik színhelye, ahol a hagyomány szerint Széth darabokra szabdalta Oziriszt, akinek itt temették el a fejét. Tekintve Oziriszt a földöntúli ítélet bírójaként tisztelték, a halandók az ő sírja közelében akartak nyugodni, vagy ha hazai földön választották ki sírjuk helyét, haláluk előtt, ha módjuk volt, ellátogattak Abüdoszba, Ozirisz sírjához. Maguk és családjuk nevében fogadalmi szteléket helyeztek el ott. Ha életükben nem volt módjuk erre a zarándoklatra, hitük szerint haláluk után, de sírba helyezésük előtt még mindig megtehették ezt az utat. A thébai sírokban számtalan kép látható, amelyeken a halott feleségével együtt evezős hajón Abüdoszba utazik.

A városban évente egyszer misztérium-játékokat adtak elő, Upuaut, (farkas, a háború) az »utak megnyitója« vezetésével körmenetben vitték Ozirisz szobrát a templomba, a Széth-híveket alakítók megtámadták a körmenetben résztvevőket, de azok visszaverték őket. A templomban titokban eljátszották Ozirisz meggyilkolását, a darabokra vágott test összeillesztését és bebalzsamozását, majd halotti menetben vonultak a templomból a sírhoz. A dráma harmadik jelenete a Nílus csatornájánál játszódott. *Itt Hórusz, Ozirisz fia legyőzte ellenségeit, Ozirisz feltámadt, s visszatért a templom szentélyébe.*

További részletek nem ismertek, de Hérodotosz leírása szerint »az áldozat éjszakáján az egész városban lámpák égtek, azt jelképezve, hogy Ízisz keresi Ozirisz testének darabjait«. Ozirisz kultuszához kapcsolódnak az uralkodói és magánjellegű kenotáfiumok [sic. álsírok], amelyek az isten sírjának közelében biztosítottak jelképes nyughelyet építetőiknek. A XIII. dinasztia idején (i.e. 18–17. sz.) az Ozirisz-kultusz újabb virágkora volt, az uralkodók álsírokat emeltettek itt maguknak.

I. Szenusziert uralkodása alatt Mentuhotep nevű építész újjáépítette Ozirisz feltételezett sírját. Dzser fáraó sírját a Középbirodalom korától Ozirisz sírjának tartották, melyet a XIII. dinasztia idején megnyitották a zarándokok előtt, új lépcsőt építettek hozzá, elhelyeztek benne egy Ozirisz-szobrot. Ennek köszönhetően első feltárója, Émile Amélineau az O-sírt a történeti Ozirisz sírjának vélte. Sőt! Haszehemui sírját – a szerekjén egyszerre megjelenő Széth és Hór alapján – a fia és testvére nyughelyének tekintették. III. Szenusziert alsírja volt egyes feltevések szerint a király valódi sírhelye, amivel nem csak a kortársakat, de a modern egyiptológiát is sokáig megtévesztette. Ez jelentette az Ozirisz-kultusz tetőpontját.

I. Ramszesz új kápolnát, I. Széthi ünnepi templomot építtetett az ősi sír fölé, melynek falán található az Abüdoszi királylista. Még az i.e. 6. században, II. Uahibré király is építtetett egy kis kápolnát Dzser király sírja mellett. Ozirisz jelentősége a Ptolemaiosz-korban csökkent, helyét Szerapisz vette át. Abüdosz a hellenisztikus korban már romokban hevert.”⁶

Abüdoszban temették el a kígyót ábrázoló Djet fáraót is, akinek a sztéléjén a Sólyom Isten uralkodik. A fáraó az ő leszármazotta, megtestesítője → Egyébként 20 évvel ezelőtt Wilkinson még így vélekedett Abüdoszról:

Fordításunkban: „Egyiptom története Abydosban kezdődött. Itt, Felső-Egyiptomban, az alacsony sivatagban a tornyosuló nyugati meredekség alatt temették el, a régió predinasztikus uralkodóit és utódaikat, Egyiptom legkorábbi királyait koporsóval, ill. személyes birtokukkal együtt.”⁷

Összegezve az eddig olvasottakat megállapíthatjuk, hogy esetleg már több évezreddel az ún. dinasztia kialakulás előtt városok és vallási központok alakultak ki a Nílus partján. Így a közhiedelemmel ellentétben Egyiptom története nem a piramisépítőkkel kezdődött.

De térjünk vissza Horusz/Horkához...

Fordításunkban: „A király mint Horus.

A királyság legfontosabb jellege az uralkodónak Hóruszban, a legmagasabb mennyei istenségben való megtestesülése volt. A király legfontosabb címe a Horus cím volt, mely a legegyszerűbb és legközvetlenebb kifejezése volt királyi lényegének.

Kifejezte azt az elképzelést, hogy Horus megtestesült a hatalmon lévő uralkodóban, így annak a Horus-neve jelezte Horus sajátos képességét, amelyet a király hangsúlyozni kívánt. Bár minden új uralkodó a legfelsőbb istenség másik aspektusát hangsúlyozhatta, a király isteni lényege, amit az uralkodó király megtestesített, változatlan maradt.

Az uralkodó Horusz-szal való azonosulása, sólyom alakban történő megjelenése, a késő Predinasztikus időkben történt, mely királyi emlékműveken és szerek-en jelentkezik az államalapítás korában. Az is lehetséges, hogy a *mennyei sólyom* tisztelete a predinasztikus Egyiptomban széles körben elterjedt, számos bizonyítéka van különböző sólyom kultuszok jelenlétének. Mint általános istenség természetes választás lehetett a királyság azonosításakor, mert ez a kapcsolat szükségszerűen nagyobb visszhangot és jelentést hordozott.”⁸

A fentiekből tehát megtudtuk, hogy a Nekhenben és Abüdoszban végzett ásatások eredményei a predinasztikus idők Sólyom kultuszának széles körű elterjedtségét tételezik fel. Valószínűleg a legkorábbi főváros aNaK(ott)HoNa, egyúttal a Sólyom kultusz központja áttolódott Abüdoszba, miközben a korábbi Naqada kulturális központokat is bekebelezték.

⁶ A Wikipedia nyomán: Friedman, Renee. *A predinasztikus korszak*, in: Hawass, Zahi (szerk). *A piramisok rejtett kincsei*, Pécs: Alexandra, 54–61. o. (2003). ISBN 963-368-533-8. Szabó R. Jenő: *Egyiptom. Panorama* 1979. ISBN 9632430980. Magyar nagylexikon I. (A–Anc). Főszerk. Élesztős László, Rostás Sándor. Budapest: Akadémiai. 1993. 83. o. ISBN 963-05-6612-5. Nicholas Reeves: *Az ókori Egyiptom felfedezésének krónikája*. Cartaphilus Kiadó 2002. ISBN 9639303585. Lehner, Mark. *The Complete Pyramids* (angol nyelven). London: Thames & Hudson [1997] (1998). ISBN 0500050848

⁷ Wilkinson T.A.H.: *Early dynastic Egypt*, 1999, 3 ISBN-9780415260114. Lásd az eredeti szöveget (8*).

⁸ Wilkinson T.A.H.: op. cit, 184.

Ez az időszak átnyúlt a 0-III. Dinasztia, ill. a két birodalom egyesítésének korára. Abüdoszban ekkor váltotta fel az ún. *sakálisten* tiszteletét Oziris/JeSzU kultusza.

Abüdosz első királyai az ún. serekhen következetesen használták a Sóllyom-Isten jelét, tisztelete, a vele történő azonosulás ténye az ún. Abüdoszi-királylista első serekhjein jól követhető: →

Sőt! AN jele, a hullámos vonal, is jelzi a *Sóllyom-isten* származását, AN → a Teremtő Sóllyma. Megjegyezzük, hogy a vízszintes, hullámos vonal nem a nevek rövidítését jelezte!

Mint hieroglifa az *n* hangot hordozza, jelentése: AN →

S bár a következő gondolat nem közvetlenül a Sóllyom-isten kutatás-köréhez tartozik, itt kell említést tennünk a húsz évvel ezelőtt közzétett újabb abüdoszi feltárás eredményéről, az ún. *bárkatemetésről*. A *Holtak Könyvében* gyakran találkoztunk a *halotti bárka/kenu* különböző hieroglifáival, ill. pl. a *maradó karu*, azaz evezős kifejezésekkel.

A feltárás komoly meglepetést okozott.

Fordításunkban: „Az egyiptomi halotti-szöveg összefüggéseinek szavakkal és képekkel történő bemutatása gyakran tartalmaz bárkákat és hajókat, melyek teljes egészében hatalmas flotillát képeztek, melyekben az istenek, és a rég elhunyt királyok, halott egyiptomiak vitorláztak az örökkévalóságban. Kivált a Nap-Isten utazik egy bárkában az égbolton és az alvilágban, hogy rendben elvégezze a megújulás végtelen körforgását, ahogyan azt az istenségek és a halottak teszik, akik a bárkákat, kenukat a másvilági célokra használják.

Amikor az istenségek behatoltak az élő egyiptomiak világába, azt gyakran hajóval, ill. hajóra helyezett gyaloghintón tették, isteni képüket hordozva a nyilvános körmeneteken, és tényleges bárkákon vitték az ilyen képeket az egyik templomból, vagy vallási központból a másikba.”⁹

Tehát neves egyiptológusok azt feltételezik, hogy az istenek az ég végtelen tengerén bárkában, gyaloghintón, hordszéken közlekedtek. Így utazik a Napisten is rendszeres körútján, melyet a földi halandók, közöttük a királyok és kíséretük is követtek. Ez lehetett az ún. bárkás temetkezés indítatása. Nevezetesen, a királyi temetkezésnél rendre elhelyezték mellettük a túlvilági úthoz szükséges égi bárkát is.

⁹ O' Connor D.: *Abydos*, Thames & Hudson, London, 2009 and 2011, 183.

A meglepő ebben a leletben, hogy Abüdoszban, a nyugati masztaba oldalában egy kisebb flotilla nyomaira bukkantak. Eddig 14 hosszúkás alakú bárka-sír favázat tárták fel. Átlagban 26 méter hosszúak voltak. A fa hajókat egymás mellé vontatták, majd körbevették – követve a bárka formáját – agyag/sár-téglákkal (mud-brick). Majd befedték azokat.

Fordításunkban: „Abüdoszban és máshol is a bárka-temetések a felső lezárásait vastag iszap vakolatból, síma felszínűre képezték, amit fehér vagy krém színűre festettek, vontak be. Így azt a benyomást keltették, hogy ezek olyan hatalmas, fő vonásaiban ábrázolt hajók, melyeket a hozzájuk tartozó sírkamrák, Abüdoszban hantok közvetlen közelében kötöttek ki.”¹⁰

Lassan beigazolódik korábbi sejtésünk, hogy a halottaknak a *menjek útján* bárkára is szüksége volt. Csak így tudták az égi bárkán keringő *hord-*, ill. *járó székén ülő Napistent követni...*

Lásd a *Járó-SzéK-ÚR*, röviden *JeSzÚ*, azaz *Ozirisz*-ről írt tanulmányunkat.

* * *

Vizsgáljuk meg részletesebben is I. Sethi és a *Sólyom-isten* abüdoszi találkozását! A kápolna falára írt szöveg ismét meglepetéssel szolgál...

Abüdosz. Az ősi attemplom hatalmas gránittömbjei. Közöttük végezték évente a feltámadás misztériumát. Napjainkban elhanyagolt, szomorú látvány nyújt.

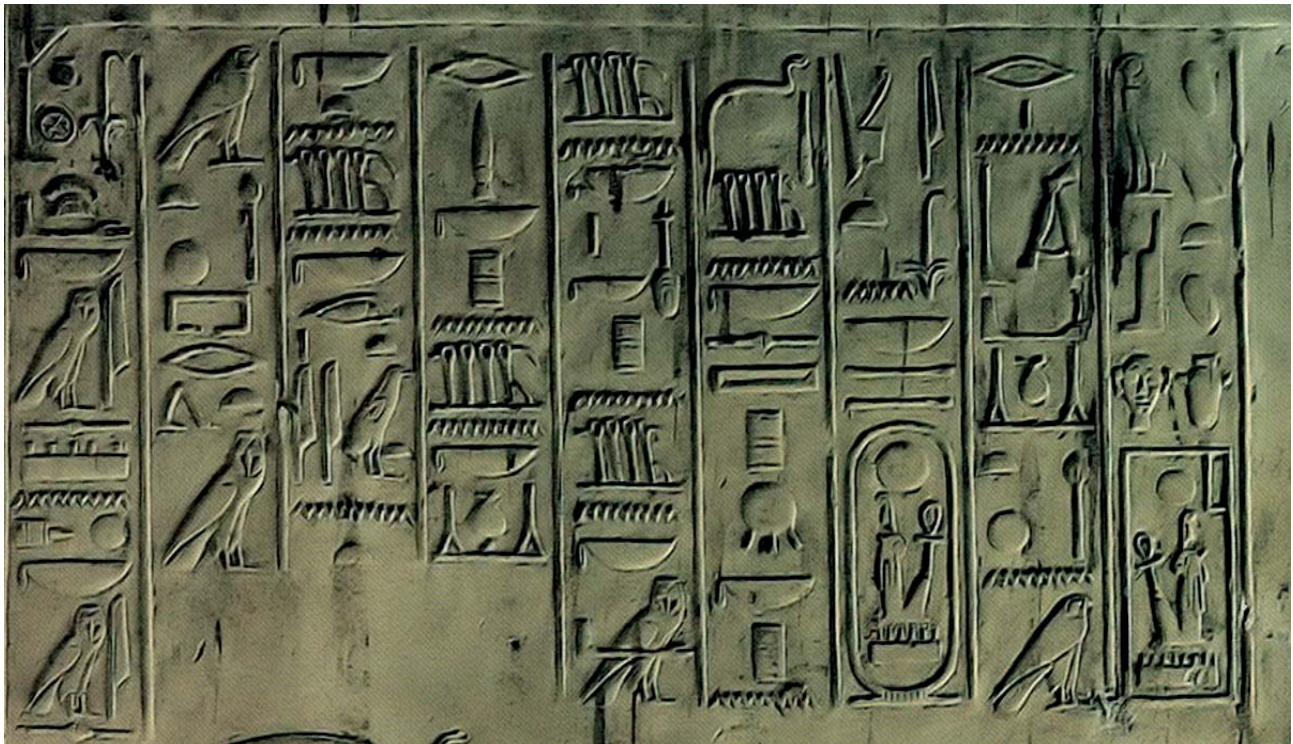
¹⁰ Részletesebb leírását O'Connor D.: *Abydos*, Thames & Hudson, London, 2009 and 2011, 186–194. oldalain találják.

I. Seti Horus kápolnájában, Abüdosz

		50	<i>šsp</i>	<i>CSaP</i>	csapó/csép
		51	<i>n</i>	<i>Nem</i>	nem
		52	<i>k</i>	<i>-K</i>	-k
		53-54-55	<i>nfr-k</i>	<i>NöVeL-eK</i>	növelek
		56	<i>p</i>	<i>Pad</i>	pad
		57	<i>n</i>	<i>-on</i>	-oN
		58	<i>šsp</i>	<i>CSaP</i>	csapó/csép
		59	<i>n</i>	<i>NEM</i>	nem-
		60	<i>k</i>	<i>-K</i>	-k
		61-62	<i>m-^c</i>	<i>Meg-aD</i>	megad
		63	<i>ir/jr</i>	<i>JáR</i>	jár
		64	<i>hkrw</i>	<i>KiKeLeT</i>	kikelet/feltámadás
		65	<i>k</i>	<i>Ka-</i>	ka(p)
		66	<i>p</i>	<i>P</i>	(ka)P
		67	<i>n</i>	<i>Nem</i>	neme
		68	<i>šsp</i>	<i>CSaP</i>	csapó/földműves
		69	<i>n</i>	<i>Nem</i>	nem
		70	<i>k</i>	<i>-K</i>	-k
		71-72-73	<i>mnht-sšr</i>	<i>MeNj-KöT-SzeReS</i>	menj szoros kötény
		74	<i>k</i>	<i>-K</i>	kö(t)
		75	<i>t</i>	<i>-T</i>	t
		76	<i>n</i>	<i>Nem</i>	neme
		77	<i>šsp</i>	<i>CSaP</i>	csapó
		78	<i>n</i>	<i>Nem</i>	nem
		79	<i>k</i>	<i>-K</i>	-k
		80	<i>ir/jr</i>	<i>JáR</i>	Járó
		81-82	<i>t-</i>	<i>íT</i>	ít
		83-84-85-86	<i>tw-ii</i>	<i>ÚT-JáT</i>	útját
		87	<i>n</i>	<i>Nem</i>	a nem
		88	<i>t</i>	<i>éT</i>	ét
		89	<i>Hr</i>	<i>HoRka</i>	Horka
		90-91-92	<i>hḏ-t-r^c</i>	<i>KeGy-íT-Re/úTRa</i>	kegyes út ura
		93	<i>pr</i>	<i>PeR</i>	Perel
		94	<i>l</i>	<i>L</i>	-li
		95-96	<i>t-<i>iw</i></i>	<i>íT JÖ</i>	ítélete jön
		97	<i>m</i>	<i>Madár</i>	madár/magyar

		98-99-100-101	<i>Nḥ-nw niwt-b</i>	<i>Nekhen-Lába</i>	AN-hon törvénye <i>Nekhen</i> törvénye
		102-103	<i>ḥꜥ</i>	<i>KAL aD</i>	igazságot ad-
		104	<i>k</i>	<i>-oK</i>	-oK
		105-106	<i>j m</i>	<i>foJó Madara</i>	a folyó madara
		107	<i>z</i>	<i>ZúZ</i>	zúz
		108	<i>mn</i>	<i>Menny</i>	menyei
		109	<i>n</i>	<i>Neme</i>	nem
		110-111	<i>rꜥ mnḥ</i>	<i>ÚR</i>	menjek ura
		112	<i>k</i>	<i>K</i>	-k
		113-114	<i>j m</i>	<i>foJó Madara</i>	fojó madara
		115	<i>z</i>	<i>ZúZ</i>	zúz

A kép feliratai

Fordításunkban: „Az első jobboldali oszlop az ülő istenség személyazonosságára vonatkozik, és azt mondja: »*ḥr sꜥ ꜥst hry jb Mn-mꜥt-Rꜥ*« jelentése »Horus Isis fia, Sety király jelenlétében«. A többi oszlop magyarázza a folyamatban levő szertartást: »A fehér ruhának a Horus helyettesítésére szolgáló formula, a király, a két föld ura, *Mn-mꜥt-Rꜥ*«. Szavakat, amelyeket meg kell mondani: »Megvilágosítod az igazi fényt, megkapod a megfelelő szépségedet, így kapod a díszed. Elfogadod ezt a ruhadarabot, amelyik a tiéd, akkor kapod a fehér Horus szemét, aki *Nkhn*-ből (Hierakonpolis) jön, hogy ragyogjon benne, legyél benne erős«. ¹¹

¹¹ Farid Atiya and Lamis Fayed: *Temple of Sety I at Abydos*, Cairo, 2007, 44. Lásd bővebben még a Jegyzetekben.

Az eredeti hieroglifák magyar hangzósítása:

1.) oszlop

A Horka, vagyis a „SzékToszogató” (Izisz) gyermeke, aki körének kérheti a NapÚr házában (Égi-út-Ura) az igazságos „Mar-adó”-tól (Maát-tól) a mennyei életet (ANnak Menyjét).

A mondat röviden így hangzik: „*a Horka köre kérheti Maáttól a mennyei életet.*”

Ezt a mondatot – ellentétben a szöveg többi részével – balról jobbra írták, a falon a Sólýom-isten feje előtt áll, valamint az élőlények balra néznek (1–12)!

Tudnivalók :

- *Horka* ▶ Az egyiptológia *Horusnak* nevezi, jelképe a sólyom. A *Holtak Könyvében* a kiírt teljes nevével találkoztunk, azaz HoR-Ka (54–57). Ő már nem közvetlenül az ún. *Nagy Enneade*, a *Kilencek* tagja, a heliopoliszi teremtéstörténet szerint a következő generáció, a *két Jó démon* (Plutarkos) → Izis és Oziris fia. Viszont ő volt a megméretés szervezője, az első földi uralkodó.

- *Tojás* ▶ Hieroglifái alapján transliterációja *swht* → SzÜGeT → utóda/fia.

- *Ízisz* ▶ Hieroglifái alapján Oziris felesége. Pontosabban a Járó-Szék-Úr asszonya. A *JáróSzék Úrról* már bemutattak, hogy rövid nevén azonos *Jé-Sz-Ú*-val. Az asszony mivoltáról a *t+swht* → To-Sz-O-GaT ősi igénk tudósít (Lásd fent a 3–5 jeleket).

- *Kör* ▶ ID jellel utána az *arc*-ot jelentené, de azt itt nem jelölték. Tehát a *hr* hangzósítása helyesen → kör/köre, azaz átv. értelemben utódai, leszármazottai. Így valóban jelentheti Sethi I. fáraót is.

- *Palota* ▶ Szögletes alaprajza, *serekh*, benne a Nap jele, önmagában a *hwt-r* → *éGiÚT ÚRa* jelentésű. Röviden a *Napúr háza*.

- *Maát* ▶ Az igazságosság istennője, jelképe a fején a strucctoll. A megméretés szertartásában a jobb oldalon lévő serpenyő meghatározó ellensúlya. Lásd... *Anubis legendája* (I. kötet 183. oldal). Eredeti hieroglifái is ezt jelzik *m³t* → MAR, de egyúttal a jónak találtaknak ADaT. Összevonva MaR-ADaT → Maát. Másik változat szerint Ő vezeti a halottat Oziris ítélőszéke elé (Nesmin Papyrus).

- *Ankh* ▶ ANnak → *nh*. AN a Teremtő. Az ún. *hurkos kereszt* az örök élet jelképe.

- *Menj* ▶ A *menjek* gyülekezete, az örök életűek országa → mennyország.

- *Seti I* ▶ A XIX. dinasztia második uralkodója, kettős királyság jelvényével (*n-šwt-bit*, a nád és

a méh, azaz *Felső és Alsó Egyiptom* jelképei) uralkodói kartusa, azaz Trón-neve →

Itt nem térünk ki számos nevének változataira, de megjegyezzük, hogy az ún. személynevében *Maát* istennő jele helyett az ún. sakál isten, *Anubis* térdelő alakja szerepel:

. Az első oszlop tehát bemutatja Horkát, leírja származását és isteni hatalmának, valamint közbenjárásának hátterét. Az ún. *serekhben*, a négyszögletes keretben, pedig *Maát* mennyei istennőt látjuk, és nem I. Seti-t, akihez a Horus/Horka földi köre folyamodik.

2.) oszlop

A járó szem neme, a mérő/bíró lábat/törvényt ad neked. A menj kötése/köténye szoros, a kegyes útra (adja) a Horka neme.

Oziris/JeSzÚ neme törvényt ad neked, a menjek kötése szoros, a kegyes utat a Horka adja.

A *járó*, a *szem* jele alatt ott áll az ID jele (13-14). Minden bizonnyal *Oziris/JeSzU* rövidítése → *Járó Szék Úr*. A következő két jel kibontása érdekes ismeretekkel gazdagít: *db3w-b* (16-17). Magyar hangzósítása az eGY-BÍRÚ láBa → a *Teremtő bírói törvénye* lehet.

Tudnivalók :

- *Járó* ▶ A *szem* sokáig Oziris rövidítéseként szerepelt. Az egyiptológia berkeiben mindmáig vitatott Oziris nevének pontos levezetése.
- *Láb* ▶ A *méretet*, egyúttal a *törvényt* jelenti. Napjainkban is ismeretes rituális tisztántartása, a jó út követését, azaz a törvény betartását jelképezi.
- *Bíró* ▶ A *mérő*, a *bíró* a lábával adja a méretet: *b3w*. Valóban lábakat látunk, illetve egy ma is használatos „távolságmérő körzőt”. A *bíró* hangzósítás a *b3w* → B-ÍR-Ú transliterációból származik.
- *Egy* ▶ A nemzetközi transliteráció még a *Dj* hangot is jelöli előtte: *d*. Láttára mi a magyar *Gy* hangukat ejtjük. Az Isten nevét jelölték akkortájt a mindenség közepeként *EGY*-nek. Mint szám is a számsor közepét képezte.
- *Köt* ▶ *Köt*, vagy *kötény*, azaz pólya vagy ruhadarab itt nem derül ki. Ha a közvetlen *köt* kötöz, becsavar, bepólyáz műveletet fogadjuk el, akkor értelmet kap a közjük tolakodott *szoros* → *sšr* jelző is. A túlvilági útra ez az öltözék volt szükséges. Megjegyezzük, hogy az *ad* igét másodszor már nem jelölték, így a 18-as jel ide is érvényes.

3-4.) oszlop

A foJam őstanának dicséretét a két nem népének üzenő ura, Seti I. mondja. Csapó nemek zúzásaként padot, jó árkot (járókat) kap neme.

Újdonságot Sethi I. kartusa jelentette. Benne ismét Maát istennő jelét, térdén az *ankh* jellel látjuk. A *Ramaszidák* korában már régen nem a *serekhben* jelölték a királyok nevét, így az első oszlop hasonló jelrendszere nem lehet az övé. Ha jobban megfigyeljük a térdelő női alak feje ott a sakálfej. Ezt a változatát az egyiptológusok is ismerik. Lásd a kiemelésünket (35-37)

Az *őstan* azonos Oziris/JeSzŰ tanításával. Ugyanakkor Plutarkosz szerint a „Nílus Ozir kifolyása”, azaz a foJÓ maga az Ősúr/Ozír/JeSzŰ. Innen a birtokviszony...

Eredetileg a *foJó őstanának dicsérete* áll a falon. Ezt kell a királynak, az üzenőnek elvégezni, elmonda-

ni. A *zúzás és a jó árok* a harcoló nép bárkás temetkezésére utal. A tartomány neve is *t3-wr* → Tér/Tör-Vár/VeR.

5-6.) oszlop

Csapó nemek növelik a padon a csapó nemeket. Megad a Járó, kikeletet kap neme, csapó nemek mennyei köténye szoros.

Mai magyarsággal: *a földműves nemzetek növelik a parti termékeny területek csépelő népeit.*

Ez lehetett az *őstan* egyik része, Ozír/JeSzŰ tanítása (Plutarkosz).

Ezért a *Járó-SzéK-Űrtől* → JeSzU/Ozír-tól *megkapják a feltámadás* → *a menybe menés* lehetőségét. Lényeges a ruházatuk is, a *menj kötése szororosan* kell illeszkedjen.

7-8.) oszlop

Köti neme. A csapó nemek járják az ítélő útját. A nem ítéletét a Horka, a kegyes útra pereli. A madár/magyar ítélete jön.

Mai magyarsággal: ezért *szoros ruhát kötnek. A földműves nemzetek járják az ítélő útját, a nemre kiszabott ítéletet. A Horka a feltámadás útjának ura, ő – a sólyom – közvetít.*

9.) oszlop

AN HoNának lába/törvénye (szerin) kál-adok, a foJó madara, mennyei neme zúz. A menjek urának a foJó madara zúz.

Ebben az oszlopban ismét új gondolatokkal ismerkedtünk meg. Szinte hihetetlen, de Seti I. Abüdoszban, az általa az Újbirodalom idején építetett templom egyik kápolnájában, Horuszhoz/Horkához imádkozva az ősi vallásközpont az ún. *Nekhen* → *aNnaK-HoNa* törvényeit, mint láttuk *lábát*, ismerte el a legmagasabbnak. Az onnan eredő *Igazságot*, AN mennyei ítéletét fogadja el, szavaival élve *Kál-adok*. Ez a fogalom Gardiner felfogása szerint az N27 és N28-as jelekben tömöríthető össze: *sun rising over mountain*, ill. *hill over which are the rays of the rising sun*.¹² Az N27-es jel *3ht* → *ÁRKoT* ad, esetleg *bÁRKÁT* és a hozzá tartozó *ÁRKoT* ad, lásd az abüdoszi temető újabb feltárásait. Az N28-as jel, és ez áll a falon, *h^c* → *KÁl* ad → *kél, kéled*. Az ún. honfoglaló magyarok korában a *Kálok* voltak a bírók, a harmadik legmagasabb tisztség. Számos helységnév őrzi ezt az elfelejtett szavunkat. Bulcsúnak, aki maga is *harka* volt, apját *Kál harkának* nevezték (Bíborban szül. Konstantin szerint). Eredetileg *Wepwawet /Upuaut* isten, a háború és a halál/alvilág istene volt Abüdos egyik istene, ő volt az utak megnyitója, aki lehetővé tette Oziris és Isis tiszteletét. Az Újbirodalom idejére az ún. *farkas isten* Anubis alakot öltött. Ennek emlékére az istenek és királyi alakok ábrázolása rendre ruházatukról lelógó *farokkal* történt. A harc, a háború és a tekercsen olvasható *zúzás* feltüntetése itt található. Mint látható, Abüdoszban a *Nekhen*ből átvett ősi *Sólyom-isten* tisztelete tovább élt.

Tudnivalók

- *ANHoN* ▶ Az egyiptológia az ősi fővárost és erődítményt *Nekhen*-nek nevezi. Itt volt *Sólyom isten* ősi temploma és rituális tiszteletének legelső központja. Innen vitték tovább az államalapítók az ősi törvényeket a többi között Abüdoszba. Seti I. ezeket a törvényeket tekinti önmagára is érvényesnek.
- *Láb* ▶ Érdemes megismételni: az *ősi szent méret* (Abüdosz, 63,83 cm), az út kijelölése, valamint a törvényesség jelképe volt. Rituális tisztítása, azaz a törvényes út betartása mindmáig számos vallásban előírás. Egyébként a Szent Korona pártájára is ezt a méret írták, ez az egység mindmáig a vázrendszerének alpmérete.
- *Csapó* ▶ *Csapó nem* fogalma mai ismereteink szerint értelmetlen. A valóságban a *csap-csap-csap-csap-csap* ige mozdulatát jelzi Gardiner O42-es jele.

Szerinte „phon. *šsp* ”, ahol a botos ember is aktívan résztvesz.¹³ Nem kell nagy fantázia a kép értelmezéséhez, hiszen azt nem csak a *csap-csapda-csapás* irányába vezethetjük le, hanem a három jel alapján a *csép, a pad*, és a *cséphadaró* fogalmát, azaz a *csépelést* véljük felismerni. Sőt! Ez egyúttal magában foglalja az aratás, illetve a *földművelés* tényét is.

Röviden a *csapó nép* nemcsak a *harcos*, de a *földművelő néppel* is azonosítható.

- *Árkat* ▶ Az *árok* szó mai értelme tiszta. Mégis az ősi bárkatemetkezés abüdoszi leleteit követve elképzelhető, hogy nemcsak a nádasban vágott utat jelenti, hanem a masztabák oldalához húzott hajók előkészített árkait is. A bárka az elhúnytak számára az ég tengerén történő járáshoz volt szükséges.
- *Szoros* ▶ A kötés, illetve a becsavarás, bepólyázás, a halottak előkészítésének egyik része volt. A szoros, mint jelző a gyolcs szerepére világít rá. A mumifikáció egyik feltétele a légmentes lezárás volt. Seti a szentély fali képén is két ilyen tiszta szövetet, pólyát tart a kezében!
- *Szeres* ▶ A kötés, illetve a szerződés, a törvényes megállapodás is lehet. Ma még nem tudjuk eldönteni, hogy a *šsr* mássalhangzók között az „o” vagy az „e” magánhangzók álltak-e. Lásd *Pusztaszer!*

¹² Gardiner A.: op cit. 489.

¹³ Gardiner A.: op cit. 497.

• *Kikelet* ▶ Valójában a *feltámadás* jele. Három részes hieroglifái a sírboltok legfelső sorában látható. Lásd az erről írt hasoncímű munkánkat.

• *Farkas* ▶ *Wepw̄wet* (Upuaut, Wep-wawet, Wep-waut, Wepuat, or Ophois in Greek) is a canid Deity like Anubis. He is sometimes considered a jackal, but others believe Him to represent a wolf.

„FARKAS, (2) [...] Szanszkrit nyelven: *varka-sz* v. *vrka-sz*, *vark* gyöktől, melylyel rokon a latin *voro*, német *würgen*; (a magyarban is megvan *mar* ige rokon értelemben, honnan *mardos*, *marakodik*). A szanszkrit után alakultak a szláv *vlk*, *volk*, *vlükü*. A külföldi nyelvészek ide számítják a latin *vulpes*-t is. Úgy látszik csak a törzs maradt meg a török *bür*, jakut *börö*, cseremisiz *püre* szókban.”¹⁴

A falfelirat ősmagyar szövege:

1) A Horka, aki Ízis gyermeke, akinek köre kérheti a Napúr házában Maáttól a mennyei életet. 2) A járó szem neme, a mérő/bíró lábat/törvényt ad neked. A menj kötése/köténye szoros, a kegyes utat(adja) a Horka neme. 3–4) A foJó őstanának dicséretét a két nem népének üzenő ura, Seti I. mondja. Csapó nemek zúzásoként padot, jó árkot kap neme.

5-6) Csapó nemek nevelik a padon a csapó nemeket. Megad a Járó, kikeletet kap neme, csapó nemek mennyei kötése szoros. 7-8) Köti neme. A csapó nemek járnak az ítélő útját. A nem ítéletét a Horka, a kegyes út úra pereli. Magyar ítélete jön. 9) AN HoNának lába/törvénye (szerin) kál-adok, a foJó madara, mennyei neme zúz. A menjek urának a foJó madara zúz.

Mai magyarsággal:

1) A Horka - Ízis fia- köre kérheti a Napúr házában Maáttól a mennyei életet.

2) Ozir/JeSzŰ neme, a bíró, törvényt ad neked. A menj kötése/köténye szoros, a Horka neme (adja) a kegyes utat.

3–4) A foJó őstanának dicséretét a két nem népének üzenő ura, Seti I. mondja. A csépelő nemek zúzásoként padot, jó árkot kap neme.

5-6) A földműves nemzetek nevelik a parti termékeny területek csépelő népeit. A Járó-SzéK-Űr → JeSzU/Ozir megadja nemük feltámadást [a menybe menés lehetőségét]. A földműves nemzetek mennyei kötése szoros.

7-8) A neme köti. A földműves nemzetek járnak az ítélő útját, a nemre kiszabott ítéletet. A Horka a feltámadás útjának ura, ő – a sólyom – közvetít.

9) ANnaK-HoNának [Sólyom fővárosa, Nekhen] lába/törvénye (szerint) kál-adok[ítéletét elfogadom], a foJó madara, mennyei neme zúz. A menjek urának a foJó madara zúz.

Tehát Abüdoszban egy évezreddel a Sólyom fővárosának virágkora után még mindig az ott, azaz Nekhenben, kialakított törvények, ítéletek uralkodtak!

De haladjunk tovább a Sólyom-Isten városainak kutatásában...

III. Letopolis (Ausim)

III/A.) Fordításunkban: „Mintegy 13 km-re (8 mérföld) északkeletre Kairótól, van az ősi egyiptomi város Khem helye, mely a görög nevének mint Letopolis vált ismerté. Mint a második alsó egyiptomi megye fővárosa, mind a területéről, mind a *khenty-irty* vagy *khenty-khem*, azaz »Khemből a legmagasabb Egy«, istenségre vonatkozó szövegek az Ó-Birodalomra vezethetők vissza.

¹⁴ Czuczor–Fogarasi II. : op. cit. 607.

Az istenség a Horus sólyom istenek egyik formája volt, akinek kétségtelenül temploma volt a környéken a korai időkben.

Bár... az itt talált monumentumok töredékei a későkori királyok nevét viselik, Necho II., Psammetichus II., Hakoris és a 26-tól 30-ig tartó Nectanebo dinasztiaiból származnak.”¹⁵

Letopolisról, azaz Horus tiszteletét hirdető fővárosról tehát csak feliratok tanúskodnak. A templomának nyomait, azaz helyét nem ismeri az egyiptológia.

Toby Wilkinson így vélekedik az akkori Horus-isten tiszteletéről.

Fordításunkban: „A déli sír középso domborművén Horus másik változatát jelezik: *Hr-Hm* »Horus of Letopolis«. Jelentősége, hogy ez a panel az egyetlen, amelyen a király a vörös koronát viseli, és a kíséző leírás ezt az archetipikus alsó egyiptomi szentélyt használja a Letopolis Horus kultuszpontjának meghatározójaként. Az isten »fontos királyi gondolattársulásokkal rendelkezett a korai Óbirodalomban« (Friedman 1995: 36), a jelvényeinek különböző aspektusait a Hetep-heres királynő temetkezési bútorain ábrázolták.”¹⁶

Továbbá megkülönbözteti:

Fordításunkban: „*Helyi és nemzeti istenek*. Fontos különbséget tenni a valódi helyi istenségek, mint például Bastet és Nekhbet, valamint az univerzális istenek helyi formái között, mint Horus.

Az istenek eredete, úgy mint Horus Nekhenből, Horus Letopolisból és Horus a Behdetite¹⁷ elveszett az őstörténetben.”¹⁸

„*Alsó-Egyiptom*. Annak ellenére, hogy a harmadik dinasztia végén Metjen Letopolis helyi istenének és a *ꜥd-mr* [EGy eMeL, sic.] Letopolite körzetnek is papja volt, úgy tűnik, hogy nem volt kifejezett kapcsolat az alsó-egyiptomi politikai és papi rend között (Martin-Pardy 1967 : 42).”¹⁹

III/B.) Fordításunkban: „*Horus*. Horus megkülönböztető alakja, melyet a korai Harmadik Dinasztia neve igazol *hr-Bḥdti*, »Horus a Behdetite«. A lépcsős piramis alatti legészakibb dombormű a királyt ábrázolja, amint a fehér koronát viseli, és »a felső egyiptomi szentélyében, mint Horusz a Behdetite áll« (Kemp 1989: 58, 19, F.D. Friedman 1995:18). A déli sírhely megfelelő panelja ugyanazt a nevet adja a sólyomnak, aki a király felett lebegve az *ꜥnkh-ankhot* tartja (F.D. Friedman 1995: 20). Eredetileg a *bḥdt* szó azt jelenti, hogy »trónszék« és a *bḥdti* azt jelenti »ő, aki a trónon ül« (Otto 1975; F.D. Friedman 1995:18). Ennél fogva különös kapcsolat lehetett a Horus a Behdetite és a királyság között. Habár Behdet később azonosították Tell-el Balamunnal az északi Deltában (Gardiner 1944), vagy Edfu-val Dél-Felső-Egyiptomban, »Djoser napján a Behdetite nem kapcsolódott egy állandó helyhez, valószínűleg a király általános védő hatalmát értették alatta« (F.D. Friedman 1995: 20; cf. Kemp 1989; 41)²⁰

Egyébként a *bḥdti* transliteráció nem a trónszéket jelenti, Otto 1975 és F.D. Friedman 1995:18 ebben tévednek, azt Gardiner Q1-es jelénél *st* alakban transliterálta. Gardiner Egyiptom legészakibb városának tartja: „ *Bḥdt(y)*, the Behdetite, epithet of the winged solar Horus.”²¹ [A szárnyas Nap-Horusz állandó jelzője.]

¹⁵ Wilkinson R.H.: *The complete Temples of ancient Egypt*, The American University, Cairo Press, 2005, 111. (17*)

¹⁶ Toby A.H. Wilkinson: *Early Dynastic Egypt*, London, 1999 Routledge, 287.

¹⁷ Wikipedia: „De Tempel van Horus in Edfu »Horus of Behdetite, → *bḥdt*« is een van de best bewaarde tempels in Egypte. Ze werd opgericht door Ptolemaeus III in 237 v.Chr. en werd verder uitgebouwd door diens opvolgers. De tempel werd opgegraven door Auguste Mariette. /// A Horus tempelom Edfuban a legjobban megörzött kegyhely Egyiptomban. III. Ptolemaios építtette i.e. 237-ben és követői fejezték be az építkezéseket. Auguste Mariette vezette a feltárásokat.”

¹⁸ Toby A.H. Wilkinson: op. cit., 264. Az eredeti szöveget lásd a Jegyzetekben.

¹⁹ Toby A.H. Wilkinson: op. cit., 139. Az eredeti szöveget lásd a Jegyzetekben.

²⁰ Toby A.H. Wilkinson: op. cit., 287. Az eredeti szöveget lásd a Jegyzetekben.

²¹ Gardiner A.: op. cit., 564.

Gardiner F18-as jele, az elefántagyar → hangzósítása *ibh*, *tooh*;²²

A nevezett *Bhdt(y)* magyar hangzósítása így az „éGi-Jó-LáBú, vagy LeBeGő AD-aT” Behdet → **Horusz a lebegő!**

A Nílus keleti oldalán, a predinasztikus időben, nem messze az ún. *Khemtől*, újabb, nevezetes főváros alakult ki.

IV. Heliopolis

30° 8' NB, 31° 17' OL. Richard H. Wilkinson, *The Complete Temples of Ancient Egypt*

Legelőször érdemes ősi nevét Gardiner meghatározásában tanulmányozni:

„O28 column with tenon at top. Ideo in *iwn* 'column'. Hence phon. *iwn* exx. var. Pyr.

 iwn 'bow'; *Ḥwnw* 'Heliopolis'.”²³ Ő még oszlopnak tekinti, illetve az íjlesztő népeket jelzi vele. Valójában a *iwn* → *i-wn* → Jó-ON/AN. Minden rajta nyugszik.

Egyébként *hehezve* a Jó-hONa magyar hangzósításnak felel meg.

Fordításunkban: 'Az ókori Heliopolis, »sun city« (Egyptian *Ḥwnw*, the biblical »On«) a Tell Hisn területén helyezkedett el, amely a modern Kairó északnyugati peremén fekszik. Napjainkra, gyakorlatilag semmi sem emlékeztet arra, ami az egykori Egyiptom egyik legfontosabb városára – Thebes és Memphis után a harmadik városa – volt, valamint a Napiste Re kultúrcentrumára (akihez Re-Horakhty Napistennel együtt, az ősiszten Re-Atum és számos istenség kapcsolódott).'²⁴

Továbbá...

Fordításunkban: „Heliopolis, a görög Hēliouópolis (Ἡλιούπολις), a görög név latin formája, azaz a »Nap városa«. Helios, a Nap megszemélyesített, isteni formája, a görögök meghatározása szerint az ősi egyiptomi istenekkel, Ra-val és Atum-mal azonos, akiknek fő kultusza ebben a városban volt.

Az ősi neve *Ḥwnw* („Oszlopok”), melynek pontos kiejtése bizonytalan, mert az ókori egyiptomi csak a konzonáns értékeket rögzítette. A hagyományos egyiptomi transzkribáció az *Ḥwnw*, de a bibliai héberben *Ōn* (אֵן) és *Āwen* (אָוֵן) néven jelenik meg, és néhány tudós rekonstruálása szerint kiejtése *Āwanu*-nak. A variáns átírások közé tartozik az *Awnu* és az *Annu*.

A város a »Régi Királyság» piramisszövegeiben is megjelenik, mint »Ra háza«. Az ókori Egyiptomban Heliopolis regionális központ volt a predinasztikus időkből.²⁵

Fontos a következőket is megjegyezni:

Fordításunkban: „Miközben Heliopolis a történelmi idők előtt már Egyiptom fővárosa volt, a történelem írás idején fontos szerepet játszott, mint vallási-kulturális központ. Itt tisztelték Aton istent, aki összekötetést képezett más Napistenekkel, úgymint Atum, Chephre, Harachte (?) Aton. Még az 5. dinasztiaiban is uralkodtak a heliopoliszi papság teológiai elképzelései, közöttük a szent kő *benben* és a szent *tehén* Mnevis az utolsó időkig fennálltak. Az obelisk is az egyik kivételes Napszimbólum volt. [...] Herodotos idejében (5. évszázad közepe Kr.e.), tehát biztosan az izraelita próféták idejében, a város még sértetlen volt, valamint a templomi iskolája a görögök előtt is közismert volt. Strabon idejében (1. évszázad vége Kr.e.) H. már lakatlan volt.”²⁶

Hozzáfűzzük, hogy az általunk vizsgált tekercs, az ún. *Holtak Könyvében* (Papyrusz Ani) a heliopoliszi teremtéstörténet adatait találtuk.

²² Gardiner A.: op. cit., 463.

²³ Gardiner A.: op. cit. 495.

²⁴ R.H. Wilkinson: op. cit., 112. Az eredeti szöveget lásd a Jegyzetekben.

²⁵ Wikipedia nyomán: *Heliopolis*.

²⁶ *Bijbels Woordenboek*, J.J. Romen & Zonen. Roermond en Maaseik 1954–1957, p. 694.

Figyelmes olvasóink megkérdézhették, hogy vajon van-e köze ennek az ősi városnak is a Sólyom-isten ősi városaihoz?

A kérdés jogos, hiszen az ősi Heliopolisban megtudtuk, hogy a Napisten imádatát végezték, ill. korábbi ismereteink alapján kiegészíthetjük ezt Oziris/JeSzU tiszteletével. A válasz mégis egyértelmű: kétszeresen is, hiszen H. az ősi hitvilág szétterjedésének egyik csomópontja volt.

Mielőtt részleteiben is elmélyednénk érdemes a következő gondolatokat mérlegelni...

Bizonyára önöknek is feltűnt, hogy az antik írók tollából származó ősi egyiptomi írásokat a görög és kisebb mértékben a latin nyelv közvetítésével olvassuk. Mindez természetesnek látszik, hiszen az eredeti hieroglifákat ma már nem tudja a szaktudomány megbízható módon hangzósítani.

Valójában ezzel együtt elfogadtuk a görög/római írás és hangtan szabályainak elferdítő hatását is. Közismert, hogy sem Oziris, sem Kheops, ill. Heliopolis vagy Hermopolis, valamint a köztudatba átment elgörögösödött nevek hosszú sorának egyike sem az ősi Egyiptomi nevüket viseli.

A görög változatokban már szinte fel sem tűnik, hogy számos fogalom, személy ill. helységnév átírása a görögtől „idegen H” hanggal kezdődik.

Eredetileg ez a jelenség a légvételre, latinul a *spiritus-ra* vezethető vissza.

Érdemes felidézni a görög írásjelek ide vonatkozó részleteit:

A *spiritus* (latinul *légvétel*) a neve annak a két diakritikus (járulékos, mellék) jelnek, melyet az ógörög írás javításaként a későbbi klasszikusok vezettek be. A magánhangzókra tették (alfa, epsilon, eta, jota, omikron, upsilon, omega), valamint a *rhó* jelre helyezték, hogy vele a légvétel által kiadott hangot is jelezhessék. Nemzetközi nevén az *aspirációs jelenek* nevezik, melyet a nyugati nyelvekben *h* hanggal jelölnek.

Két változata ismeretes:

▶ *Spiritus asper* („éles légvétel”) – Ez a jel egy fordított vesszőnek néz ki (´) és erős kilégzéssel végzett ejtést jelez. Általában a kifejezett ,h'-hangot jelöli.

▶ *Spiritus lenis* („puha légvétel”) – Alakja a szokásos vessző jele (´), mely a nem hangsúlyozott ejtésre utal. Lehetőfinom ,h'-hangot jelöl.

Érdemes megjegyezni, hogy ezek a jelek rendre a szó, ill. a magánhangzó előtt állnak. Ha ritkán a szó közepén találjuk, akkor *crasisnak/coronis* nevezik (általában szóösszetételeknél fordul elő). A múlt idő jelölésnél az összetett igék esetében mint a *προ-*, a *spiritus* a szó közepe felett áll.

S most lássuk kutatásunk következő lépcsőfokát...

Az alábbi eszmefuttatás követéséhez ideiglenesen tegyük fére az ún. tudományos tételek előírásait, és képzeljük el az ógörög nyelv eredeti írását, azaz a *spiritus asper*, illetve *lenis* nélkül. Hiszen ezek csak később kerültek az írásba! Érdekes kirándulást ígér...

– Elsőként magát a görögül kiejtett egyiptomi *írást*, azaz a *hieroglyph* írást fosszuk meg az elején éktelenkedő *H* hangtól. Szinte hihetetlen, de ekkor az *iero-glyph*, vagy a magyar *író/járó-glyph* értelem marad. Az ún. *szent* szót itt a magyar *író/járó* értelem helyettesíti. Megállapíthatjuk, hogy a *spiritus asper/lenis* magyar *ír/író/írás* szavunkat eltakarja. De nemcsak ebben az összetételben! A *hieroglyph* bevezetés számos további változatban is szerepel. Lám az ősi főváros *Nekhen* görög neve Hieroconpolis, vagy a Vulgata szerzője Hieronymus (*író-anonimus?*) néven vált ismerté. Jelentése a *h* hang nélkül az *író*, ill. *járó* magyar igénk. Ez a gondolatsor egy újabb tanulmány anyaga lehetne.

Ugyanakkor az elgörög nevekben a *H* hang máshova is odatolakodott...

– Heliopolis. Vegyük itt is szemügyre a *h* hang nélküli változatát. Természetesen előttünk is ismeretes a *fény*, a *Nap* jelentésű → Ἡλιοῦ-πολις → a *Fény városa* görög szóösszetétel. Gyanítjuk azt is, hogy a hasonjelentésű latin *sól* a görög eredeti (hélios) visszafelé olvasásából származik.

Tehát, ha elveszük a Héliopolis névből a 'H' jelet (*spiritus asper*, valamint az eredeti *étara* helyezzük át a hangsúlyt,) akkor → Ἡλι-ού-πολις → λιού-πολις → éLI-ON-Polis, azaz az *ÉLŐ ON/AN városa*, magyar megnevezés kerül ismét a felszínre.

Megdöbbszentő kétszeres azonosítás:

► ON, (NeK)HON → *Nekhen* → az ősi prehisztórikus főváros, valamint a bibliai ON (Heliopolis), ahol a szent család is megpihent. A Teremtő AN/ON földi lakhelye, földi helytartójának HONa.

Egyébként az ógörög nevében még jelölték az ON *n* hangját is → Ἡλίου πόλις. Hieroglifákkal írva

a *iwn* → *i-wn* → Jó-ON/AN *hona, annyi útja*. Innen a bibliai ON/AN, a Teremtő neve.

► ÉL, ÉLI az eredeti nevében ÉLI-ON-városa. Csakúgy, mint El-EjOn (lásd *Jeruzsálem*, ill. *Melkizedek* címszó alatt) a legmagasabb Isten.

Őhozá imádkozott Jézus is a keresztfán arámi nyelven: „Eli/Eli/Lama Asabthani?” Luther. (Bach énekeiben a héber szöveg Psalm 22 אֲזַבְתָּנִי *‘azavtáni* nyomán, héber változatában értelme »Te elhagytál engem«).

Máté szerint görögül valószínűleg így szólt: $\eta\lambda\iota\ \eta\lambda\iota\ \lambda\epsilon\mu\alpha\ \sigma\alpha\beta\alpha\chi\theta\alpha\nu\iota$, átírása: *éli éli lema sabakhthani* (Mt. 27:46). Az írója »én istenem« (elahí) átváltott a héber változatára (éli). Többek szerint ez is felfogható az arámi nyelv egyik változatának.

Gyakorlatilag tehát nemcsak Hieronconpolis, de Heliopolis, az ún. Nap- vagy Fényvárosa is a Sóllyom-isten városainak kutatásakor kulcsszerepet játszik, hiszen a Teremtő mindkét városát az *Élő Honaként* jelölték, mondjuk ki *magyarul!*

Mint láttuk mindkét helyen a Sóllyom-isten, az első földi uralkodó, az ÉLŐ tisztelete volt a központi vallás egyik alapeleme.

Összefoglalás:

► Heliopolis → Ἡλίου πόλις helyesen átírt neve *Héli-on-polis* kellene legyen, melyben az *on-polis* azonos *Nekhen* nevében szereplő *An otthonával*.

► Él/ÉLŐ már maga a fény, így a görögök könnyen átvehették nevét. Hiszen *Helios* a görög mitológiában már maga a Napisten, aki Hyperion és Thea, a titánok fia, Selene a (Hold) és Eos a (Napkelte) testvére. Az ún. Napkocsiján hajnalhasadáskor kikocsikázik az Okeanosból, végigjárja az égboltot, Homéros szerint esténként a nyugati óceánban hanyatlik le. Általában fiatal, aranyhajú ifjúként ábrázolták, aki körbev éve arany lángokkal négy lovas kocsiján sebesen vágat az égbolton.

► A *H* nélküli eredetiben viszont az ősi Istennév ÉL, ÉLI bukkan elő, akiről ezt a várost is elnevezték.

► Jeruzsálemben, a keresztre feszített Jézus is hozzá imádkozott. Máté szerint Jézus utolsó szavai „Eli, Eli, lema sabachtani?” voltak. Márk Evangéliumában „Eloï, Eloï, lema sabachtani?”. Ez azt jelenti „Istenem Istenem miért hagytál el engem?”. Jézus szavai valószínűleg a Psalm 22:2-ből a Targum arámi nyelvű változatából származnak.

► Heliopolis volt az egyiptomi hitvilág szerint a teremtés, a földi élet, a Nagy Kilencek és utódainak központja, így ez volt a halottak kultuszának egyik fő helye, ahova a távozóknak égi útjuk előtt el kellett látogatni.

V. Jeruzsálem

Utunk utolsó állomása Jeruzsálem. Furcsa módon a Sóllyom-Isten tisztelete Jeruzsálembé vezetett. Már az antik íróknál, sőt a Vulgatában is szereplő város elnevezése, valamint az egyik első papkirályának Melchidezek neve és története is ez irányú kutatásokra kötelez. Nem törekedtünk most sem teljességre, csak a Sóllyom-Isten és az egyiptomi hitvilág kapcsolatait, távoli kihatásait kutatjuk. Meglepetésünkre komoly irodalom áll az érdeklődők rendelkezésére. Bizonyára mások is használták ezt az adathalmazt, de tudomásunk szerint a Sóllyom-Isten viszonylatában ez a részletes válogatás még nem jelent meg magyar nyelven. Lássuk, mit írnak a hittudósok, más anyanyelvű teológus professzorok az egyiptomi Sóllyom/ölyv-Isten *közel keleti útjáról!*

Fordításunkban: „**Jerusalem** (heber *j-rüşchälēm*, MT [masoreten sic.] *j-rüşchälaim*, görög *Jeroúsa-lem*, latin *Hierosolyma*), Palesztina történelmi fővárosa.

I. Nevei. – 1. J. neveinek etimológiáját nem lehet tökéletesen leírni.[...]A kereszténység előtti második század óta megjelent a *Hiersólyma* forma is (Tbsz., mit und ohne Artikel), ami végül is mind a görögben, mind a latinban általánosan elfogadottá vált. (Arist, 1–4 Mkk, Strabo, Josephus; Cicero, Plinius, Tacitus, Sueton).

Ez a változat valószínűleg egy régebbi görög hagyományra tekint vissza. Choirilos (Chr. előtti 5. évszázad vége, idézet Jos. Ap.I.172 f) Juda hegyeiről úgy tudósít, mint a »solymischen Bergen//Sólyom hegyek«, valamint Manetho (Chr. előtti 3. évszázad.) a hébereket »Solymiten//Sólyomitáknak« nevezi (Ap. I, 248). Josephus, aki szintén a *Solyma* rövid alakot használja (Nönemű, egy.sz. ragozhatatlan; csakúgy Martial és Pausanias, akik szerint viszont Neutr. tbsz.), a Salem Melchisedeq-ből vezeti le (Ant. I, 10,2 § 180f; Bell. VI, 10, 1, § 438), miközben Tacitus a Solimi Homers-ra gondolt. Az Új Testamentum tartalmazza mind a *Ierousalēm*, mind a *Ierosolyma* (ez utóbbi mint Neutr. Plur., kivétel Mt23 és 35, ahol a lakosok nevét használták). A Vulgata a következő alakokat használja: Hierusalem, Ierusalem, Hierosolyma und Ierosolyma (Fem. und Neutr.). – Az arabok J. *El-quds* (csakúgy *el-muqaddas*, *el-muqaddis*, *Bet el-Maqdis*), »die Heilige//a Szent-nek« nevezik, mivel ez az iszlám számára a vallási jelentősége. De már az Ó-Testamentum is ezt a helységet Isten lakhelyének nevezi, illetőleg nevei *ír haqqodesch* (Js 482 521 Neh111 Dn 924).

Az első zsidó lázadás érméi *jrwsł(j)m (h)kdšh*, és a masoreták kétszer is (45 und 2753) *hē hagía pólis* tartalmazzák. Philo a várost egyszer Hieropolis-nak nevezi (Flaccus 46). Nem lehet kizárni azt a törekvést, mely a Hierosólým nevének a felosztását és értelmezését a Hiero-solyma származáshoz vezeti vissza és hogy így a régebbi formájú Hierousalēm névnek átírása volt.

Az alexandriai író Lysimachos a Hierósyla nevet (tempelraub//templomrablás) vezeti le. Jos., C.Ap. I,311).²⁷

Nem célunk Jeruzsálem történetének útvesztőiben elmerülni. Hatalmas adathalmaz áll ma már az érdeklődők rendelkezésére. Helyette a város, ill. városállam első lakóit keressük, akikről a nemzetközi irodalom a következőket írja:

Fordításunkban: '**Jebusiták** (héber. *jebūsī*), Kánaán egyik izraeliták előtti népe, elsősorban a tradícionális felsorolásokban szerepel (pl. Jos 13,0). Az Ótestamentum szerint Jeruzsálem városállamában volt az otthonuk (Nm 13,29: valamint a hegyekben); ezért Jeruzsálem a Jebusiták városa (Jde 19,11; vö. Jos 15,8; 18,16–28) és gyakran Jebusnak is nevezték. Amikor Dávid Jeruzsálemet meghódította, a jebusiták továbbra is a városban maradtak. A nevük jelentése ismeretlen, az is bizonytalan, hogy a jebusiták melyik népcsoporthoz tartoztak (Gn 10,16; 1K 1,14: Kánaän fia). A jebusita Arawna hettita, Melchisedech Jeruzsálem királya (Gn 14) amorita nevet viselt (vö. Ez 16,13). A Gn 15,21 a J. a kánaániak és amoriták mellett állnak, a Nm 13,29-ben a Hettiták és Amoriták közé sorolják.²⁸

Olvassuk el a német nyelvű változatát is...

Fordításunkban: „**Jebus** (hebr. *j.būs*), a Dávid uralma előtti Jeruzsálem neve, az uralkodó osztálya után Jebusiták (gyakran szerepel a népnevek között, pl. Dt 71). A *nyelvzavar* után először az ó-amorita uralkodó osztály (Amarna-Briefe, Jos 105 Ez163) hatalmában volt. Jeruzsálem délnyugati dombját a *Jebusiták vállának* nevezték, valamint a *jebusiták a hegyen laknak*. Dávid meghódította a jebusita várat, melynek a maradványait feltárták. A jebusitákat a zsidó nemesek közé olvasztották be. Hettita származásukra utalnak Ez 163 és a jebusita nevek → Arauna (hethit. *arawanni* »szabad«). Az anyakirálynő Judeában való szerepe és az ő vallási jelentősége az Ótestamentum történetében, a jebusiták közlése szerint hettita hagyományokra utalhat.²⁹

²⁷ BO Reicke, Leonhard Rost: *Biblisch-historisches Handwörterbuch II. H–O*. Vandenhoeck & Ruprecht in Göttingen, 1964, 820–822. Az eredeti szöveget lásd a Jegyzetekben.

²⁸ *Bijbels Woordenboek*, J.J. Romen & Zonen. Roermond en Maaseik 1954–1957, p. 801. Lásd még a Jegyzetekben.

²⁹ BOReicke, Leonhard Rost: op cit., 806. Az eredeti szöveget lásd a Jegyzetekben.

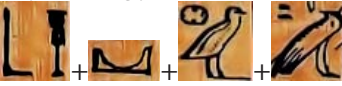
A fentiek ismeretében lássuk mennyivel lettünk okosabbak!
Kezdjük mi is a nevével.

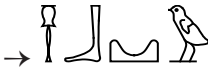
a) *Jeruzsálem neve.*

Az idézetek alapján kezdetben *Jebus* nak nevezték, nevét lakóiról a *jebusitákról* kapta. Hosszú ideig élhetett ez a neve, hiszen Dávid csak Kr.e 1000 körül foglalta el Jeruzsálemet.

A *jebusitákról* gyakorlatilag senki sem tud semmi pontosat. Le is írták „Nevük jelentése ismeretlen, az is bizonytalan, hogy a *jebusiták* melyik népcsoporthoz tartoztak (Gn 10,16; IKR I,14: Kanaän fia)”. Nem voltak szemita törzsek, hiszen Dávidnak is ellenálltak, sőt „nem szolgáltak az oltárnál” sem. Jeruzsálem akkori papkirálya, Melkizedek, az *El-Eljön* legmagaságosabb Istenrendnek a főpapja volt, akinek Abram is adózott, azaz elismerte *El-Eljön*-t a legfelsőbb Istennek. Tehát nem volt amorita.

A *jebusiták* nevének eredete előttünk is ismeretlen. Csak feltevésünknek adunk hangot, amikor származásukat egy délről érkezett migrációnak tartjuk. Mint azt a Sóllyom-isten városainak kutatásakor láthattuk a Sóllyom-isten tisztelete Nekhen-ből Abüdoszba tolódott át. Ez a folyamat észak felé tovább követhető volt. Letopolis, illetve Behdet a Nílus-deltában voltak a következő szignifikáns állomásai. A népek vándorlása, akár Abüdoszból is, természetesen nem állt meg a Nílus völgyében. A *jebusiták*, úgy is mint, esetleg a Jó-Lábú-Sóllyoma → Je-BŰ-Sóllyoma, az őseik korábbi hitvilágát követve akár Abüdosz felől is érkezhettek, ahol még a *mérő láb* állt a *jebusiták jó lába* helyén. Nemhiába nevezték a régi görög hagyományok Juda hegyeit a »solymischen Bergen//Sóllyom hegyek-nek«.

Lásd: *Abüdosz+madara+etet* (*mérő+lába+gyűjt+annyi+utat*) → a törvény

→ (961–967). Tehát a *jebusiták* városuk elnevezését Nekhen és Abüdosz madara, a *Horka*, a *Sóllyom*, nyomán a *Hiero-Salem*, pontosabban *Hiero-Sóllyma*-ként magukkal hozhatták. Így az is feltehető, hogy a Sóllyom-Isten tisztelete, mely kétségtelenül már az egyiptomi Ókorban (*3bdw* → *Abdzsu* → *Abüdosz*) ismert volt, a korábban elterjedt nevén egyúttal *Jeruzsálem madara is volt!*

A *Vulgata* a következő alakokat használja: „*Hierusalem, Ierusalem, Hierosolyma* és *Ierosolyma* (Fem. und Neutr.)”.

A görög *hiero/szent* szóról (lásd még: Ἱεράκων πόλις Hierakōn polis »Hawk City«) már fentebb elmondtuk, hogy a toldalék *H* nélküli jelentése az *író*, ill. *járó* magyar igénket takarja.

Ebben a levezetésben a *Hieró-Solyma, Ierosolyma, a Járó-Sóllymával* azonos! A *Járó* pedig, mint láttuk, a *Járó Szék Úr*, azaz Ozír, de helyesen olvasva JéSzU rövidítése volt. Jeleit és pontos hangzósítását A *Holtak könyve I.* oldalain találják.

Jeruzsálem korábbi neve tehát a *jebusiták* idejétől kezdve a *Járó-Sóllyma* (azaz Ozír/Jézus Sóllyma) lehetett.

b) *Jeruzsálem őslakóinak vallása*

Erről természetesen még kevesebbet „tudunk”. A következtetéseink alapját viszont most is írásos adatokra építettük.

Vizsgáljuk meg először *Melkizedek papkirály* írásos nyomait.

A vallástörténetek egyik legősibb, lényegében mindmáig felderítetlen fejezete Melchizedek (ezentúl M.) nevéhez fűződik. A szórványosan fellelhető adatok, gondolunk itt az Ó- és az Újszövetség verseire, nem alkotnak összefüggő képet az őskor esetleges alapvallásáról (Ter.14,15–23; Zsid.7.1–14; Zsolt.110.4–5). A magyar nyelven is megjelent szövegekből megtudjuk, hogy M. Salem (Jeruzsálem) papkirálya volt és El Eljon nevében megáldotta a harcban győztes Ábrahámot. Kenyeret és bort áldozott, adott neki, aki viszont az akkor szokásos tizedet róta le a főpapnak. Pál apostol leveleiből azt is megtudtuk, hogy M. „más törzsből való, amelyből senki sem szolgált az oltárnál”. (Zsid. 7,13).

Külön említésre méltó, hogy Jézust is felavatták az ősi rend tagjának: „pap vagy te mindörökké Melchizedek rendje szerint.” (Zsolt.110,4).

Ilyen kevés adatból sajnos csak a sejtések sokasága vonható le, a hiányos ismereteket csak feltételezésekkel tudjuk kiegészíteni.

Részletesebb adatokról mások gyűjtéseiből értesülhetünk, nevezetesen más nyelven publikált gyűjtéseket, összefoglalásokat is fel kell kutatnunk.

A következőkben erre teszünk kísérletet, amikor a kitünően adatolt holland, német, francia nyelven is megjelent *Bibliai szótár* lapjait forgatjuk.³⁰

Lássuk rögtön az adatokat:

Az eredeti holland szövegeket a Jegyzetekben találják, illetve annak magyarra fordított változatát az alábbiakban követhetik:

Fordításunkban:

(1.) „**Melchisedek** (héber. *malkiSedeq*; melynek értelme z.o.; Vulgata Melchisedech), bibliai személynév.

A.) Az Ótestamentumban (ezenül OT) M. Salem (Jerusalem) királya, és (mint király) El Eljon papja. Abram (Ábrahám) a szövetséges királyok felett aratott győzelme után (Genesis 14) M. eléje ment és »kenyeret és bort« adott neki, majd megáldotta Abramot El Eljon nevében. Hogy Abram M.-nek »mindennek a tizedét« adta-e, ill. fordítva M. Abramnak-e, nem teljesen világos. A ma ismeretes összefüggések szerint Abramnak semmije sem volt, amelyből a tizedet fizethette volna, hiszen ő kifejezetten elutasította a győztesek hadizsákmányát (14,23). A mai elképzelések szerint Abram adta a tizedet M.-nek, ami valószínűleg arra a tizedre vonatkozik, amit az Izrealítáknak kellett fizetni/leróni a jeruzsalemi templon főpapjának; azaz a [szövegben szereplő kérdéses] »ő« alatt Abramot kell érteni. A katolikusok oldaláról gyakran találkozunk azzal a lehetséges magyarázattal, hogy M. kenyeret és bort ajándékozott/áldozott. A teljes epizód jelentése, amely a körülöttes szöveggel nem is függ össze és a vers 17 és 21 közötti szövegét megtöri, vitatott. Az az elképzelés, hogy ez a történet mint *ιεζος λογος* (cultuslegenda) Jeruzsálem szentségéhez tartozhat, mely David uralkodása alatt izraeli tulajdonná alakult át, egyre több teret nyer; az izraeliták jeruzsalemi papjait így Abram személyén keresztül, mint új mestereket ismerhették el. Minden esetre az izraeli királyok, mint a többi keleti királyok, a jeruzsalemi papság közvetlen követőjeként magukat papkirálynak tekintették. Erre vonatkozó adatokat a Ps 110,4 is tartalmazza.

B.) Az ÚjTestamentumban (NT) Hebr (5,6.10.20; 7) megtalálható a kapcsolat ezzel, a legrégebbi keresztény krisztologikus átvett psalmszöveg, M.-ről szól. A neve a Hebr 7,2 -ben az »igazságosság istene«-ként szerepel, ami a valóságban »a király az a Salem isten « (lásd de communis opinio) vagy »(Isten) Melek az igazságost« jelenti. A Hebr 7-ben a párhuzam Jesus/M. folytatódik, a Gn-ben kimondva vagy (elsősorban) csak sejtetve és nem kimondva (származás stb.) kidomborodik, hogy M. egy tökéletes előfutára volt Jézusnak. Ezzel akarja az író bizonyítani, hogy a NT papsága (Jezus) tökéletesebb, mint az OT -ban szereplő (Levi, Abraham fia). A bizonyítékot abban látja, hogy a levita papság Abram személyében tizedet fizetett M.-nek. Mivel Jesus a M. rendjének papjává emelkedett, bebizonyosodott, hogy az ő papi mivolta magasabb rendű volt mint a levitáké.

Ugyanez a tény, hogy Jezus a M. rendjének papja lett, azt is bizonyítja, hogy a levita papság tökéletlen volt, (halandó emberek alakították), így helyet kellett adjon annak, aki »él«, (ismételten Hebr, magyarázat szerint) aki örökké való.” A fejezet szerzője: A *vd B* (A. van den Born).³¹

³⁰ *Bijbels Woordenboek*, J.J. Romen & Zonen. Roermond en Maaseik 1954–1957.

³¹ *Bijbels Woordenboek*, J.J. Romen & Zonen. Roermond en Maaseik 1954–1957, pp.1110–1111. Lit. ThW Iv, 573-575. S. Landersdorfer: *Das Priesterkönigtum von Salem* (JROS 9, 1925, 203-2016). H.H. Rowley: *Melchizedek and Zadok* (Festschrift Bertholet, Tübingen 1950, 461-472). G.Th.Kennedy, St. Paul's: *Conception of the Pristhood of Melchisedech* (diss, Washington 1951; vgl. RB 60, 1953613)”

Fordításunkban:

(2.) „**Eljon** (hebr. *'eljön*) mint melléknév a »magas, fent, felső« jelenti, pl. a helységnevekben Beth-Choron-Hoog (Jos 16,5), a templom Felső kapuja (2Kg 15,35), a Felső tó (Is 7,3), néha »a legmagasabb minden más között« (*'eljön 'al*: Dt 26,19; 28,1) így Jahweh is »a Legmagasabb az egész földön« (Ps 83,19; 97,9), vagy minden további nélkül »a Legmagasabb« (Ps 47,3), esetleg »a Legmagasabb Isten« (Ps 57,3; 78,35v). Az Is 14,14 és további énekek szerint (pl. 18,14; 21,8; 46,5), Sir (pl.6,37; 41,4) és Wijsh (5,15;6,3) ez E., vagy a görög párhuzamaként az Isten személyneve/jelzője. Itt/így őrizte meg a költői nyelv az egyik ősi istennevet, mely átment Jahweh-ba. (Nm 24,16). A Gn 14,18 ban Melchisedech, Salem (Jerusalem) királya dicsóíti El-Eljon-t, »a legmagasabb Istent« (v.ö. »az Istenek ura« az egyik kánaáni –Taänakból származó –levélben, aki a mennynek és a földnek a teremtője.”

Az egyik 8-ik századból BC származó arámi felirat szerint (ZAW 50,1932,182), és Philo van Byblos a főniciaiak E. Istent imádták. (*Ελιοῦν[Eljoōn] καλούμενος Υψιστος*); Euseb. Praep. Evang. 1,10), aki valószínűleg azonos azzal, akit az ugarita szövegek Alijan Baäl-nak neveznek, a vihar istene, »aki a felhőkben közeledik« (B,V, 121, vgl. Ps 68,5) és »magasságosnak« neveztek, azért mert a mennyben lakozik. (Is 14,14; Mich 6,6). Úgy látszik ez lehetett az eredeti jelentése az E.-nek, aki később (pl. számos görög és római feliraton mint *Ζευς ὑψιστος*, vgl. Ps 97,9) a többi istenek fölé helyeztetett, és a jodendombban a transcendentia egyedüli Istenként fejezett ki. *PvI*

Lit. G. Westphal, Jahwes Wohnstätten (Giesseen 1908). PW IX, 444-448. H. Gressmann, Die Aufgaben der Wissenschaft des nachbiblischen Judentums (ZAW 43, 1925,18v). P. van Imschoot, Theologie de l'A.T. I (Paris 1954) 8-14. → El; Elohim.”³²

Fordításunkban:

(3.) „**El** (héber *'él*, az ugarita *ʕl*, az akkád *ilu*, az arab *ilah*) a legöregebb szemita elnevezése az istenségnek és az etiópok kivételével elsősorban az akkád és a kánaáni nyelvetületen fordul elő.

A.) Az eredeti jelentése bizonytalan. A szót általában az *'wl*-ből származtatják (erősnek lenni, elején lenni); ekkor a »hatalom« jelentése lehetne. A dicsóítás és a hatalom valóban a szemita istenek alapvető jellemzője. (v.ö. Os 11,9. IS 31,3; Ez 28,2)

Az Ótestamentumban helyenként még az *'él* ősi jelentésével fordul elő, pl. Ez 31,11 Ps 80,11; v.ö. H. Kroese, *Elohim non Deus* (VD 27, 1949, 278-286). Másfajta levezetésekre kevés jel mutat.

B.) Elterjedése. El csakúgy gyűjtőnév (többesszámban; Elim, Elohim, ilani; nőnemben Allat, Elat) mint személyneve egy bizonyos istennek. [...]

Ez a szerződés a Gn 12,1-3; 15,7-17, különösen a Gn 17,1-14 szerint Isten önálló akaratából született, melyben Ábrahámval és utódaival szövetséget kötött; ettől kezdve ismerték el El-t mint Izrael istenét (Gn 33,20) és az összes többi isteneket idegen isteneknek tekintették (Gn 35,2.4; Jos 24,20.23; Jdc 10,16). A fejezet szerzője *PvI* (P. van Imschoot).³³

A szótár részletesen kitér a babiloni és asszír, az arámi és a főniciai, majd a észak és délarab *El*-lel kiegészített változatokra is. Lásd A–D pontok alatt. Az E pontban az izraeliták *El* változatait sorolja fel. A részletek iránt érdeklődőknek a mellékletek böngészését ajánljuk.

* * *

Nos! Mit tudunk meg az ősi vallásról, feltisztult-e valamelyest a feltételezésekre alapozott homályos kép?

► Melchizedek a Vulgata szerint bibliai személynév, aki valóban Salem, azaz Jeruzsálem papkirálya volt. Személyéhez fűződik El-Eljon a legmagasabb Isten papi rendje, melyet róla neveztek el.³⁴

³² *Bijbels Woordenboek*, J.J. Romen & Zonen. Roermond en Maaseik 1954–1957, pp. 434–435. Lásd a Jegyzetekben.

³³ *Bijbels Woordenboek*, J.J. Romen & Zonen. Roermond en Maaseik 1954–1957, pp. 424–426 *PvI*

³⁴ Nevének elemzését lásd korábbi munkánkban, Borbola J.: *A Holtak könyve I.* Budapest, 2017, 304.

► Kenyeret és bort (egyes változatokban sót) adott Ábrahámnak. Érdekes ezt a tényt összehasonlítni Jézus utolsó vacsorájával, ill. a mai keresztény miserenddel.

► Tisztázódott a tized fizetése, hiszen a szerző ismeretei szerint a jeruzsálemi főpapi rend ősi szokásjoga alapján a zsidó törzseket tized fizetésére kötelezte. Ebben az értelemben tehát a szövegben szereplő tized nem a hadizsákmányra vonatkozott.

► Ebből az adatból és a többi között a (Zsid. 7,13) szövegéből is az következik, hogy M. rendje, így Jeruzsálem őslakóssága sem a zsidó törzsekből állt. Pál apostol szerint: „más törzsből való, amelyből senki sem szolgált az oltárnál”. (Zsid. 7,13) Az őslakósokat a jebusieták alkották a Heber Biblia szerint egy kánaáni törzs, Joshua (11: 3 en 12:10) vagy Koning David (2 Samuél 5: 6-10). Jeruzsálemet Dávid kb. 1000 BC. harcban foglalta el.

► Ezt a tényt támasztja alá szerző következő mondata is: „Az az elképzelés, hogy ez a történet, mint *ιερός λόγος* (cultuslegenda) Jeruzsálem szentségéhez tartozhat, mely Dávid uralkodása alatt izraeli tulajdonná alakult át, egyre több teret nyert. [...] Minden esetre az izraeli királyok, mint a többi keleti királyok, a jeruzsálemi papság közvetlen követőjeként magukat papkirálynak tekintették. Erre vonatkozó adatokat a Ps 110,4 is tartalmazza.”

► A teljes epizód jelentése, amely a körülöttes szöveggel nem is függ össze és a vers 17 és 21 közötti szövegét megtöri, vitatott. Ezt az észrevételt a jelzett *Bibliai szótár* ismerete nélkül, már mi is megtettük.³⁵

► M. neve a Hebr 7,2 -ben az »igazságosság istene«-ként szerepel, ami a valóságban »a király az a Salem isten« (lásd de communis opinio) vagy »(Isten) Melek az igazságost« jelenti. Itt kell kitérnünk a *salem* szó ősi jelentésére. A mássalhangzós váza alapján, de az egyiptomi teremtéstörténet ismeretében is a *szálem* = *sólyom* értelemmel azonosítható. Sőt! Előzetesként megemlítjük, hogy az ún. *uru-salem* sumer-akkad elnevezés → *Jeru-salem* ősi értelmének teljes kibontása csak az ős-magyar nyelv segítségével lehetséges: *Járó Úr Sólyma!* Lásd Oziriszról írt tanulmányunkat. Ez a mondatrész pedig a valóságban »a király az a Salem isten« (lásd de communis opinio); vagy magyarra fordítva a „koning is God Salem” a *király az maga a Sólyom Isten!*

► „Ugyanez a tény, hogy Jezus a M. rendjének papja lett, azt is bizonyítja, hogy a levita papság tökéletlen volt, (halandó emberek alakították), így helyet kellett adjon annak, aki »él«, (ismételten Hebr. magyarázat szerint) aki örökké való.”

Tehát az ÉLŐ a legfőbb Isten. Melkizedek az EL-Eljon főpapja és papi rendje volt!

Másodjára elemezzük a Bibliai Szótárban jelzett gyanúsán magyarul hangzó Istenevet.

„**Eljon** (hebr. *‘eljön*) mint melléknév a »magas, fent, felső« jelenti.” Szinte hihetetlen! A holland nyelvű változatban még az ékezet is a helyén van...: *eljön!*

► „A Gn 14,18 ban Melchisedech, Salem (Jerusalem) királya dicsőíti El-Eljon-t, »a legmagasabb Istent« (v.ö. »az Istenek ura« az egyik kánaáni –Taänakból származó – levélben, aki a mennynek és a földnek a teremtője.” Sőt!

► Itt/így őrizte meg a költői nyelv az egyik ősi istennevet, mely átment Jahweh-ba. (Nm 24,16).

► „Úgy látszik ez lehetett az eredeti jelentése az E.-nek, aki később (pl. számos görög és római feliraton mint *Ζευς ὑψιστος*, vgl. Ps 97,9) a többi istenek fölé helyeztetett, és a jodendomban a transcendentia egyedüli Istenként fejezett ki.” *PvI*

Köszönjük, egyenes beszéd volt!

Tartozunk még az *El-Eljon* szóösszetétel – egyúttal istennév – első szótagjának kiértékelésével. Az *El* címszó alatt hosszú felsorolással találkoztunk. Kiemeljük belőle a bennünket érdeklő alapjelentését, levezetését, ha ilyen egyáltalán létezik, ill. írásmódját.

³⁵ Borbola J.: *A Holtak könyve*, Budapest 2017, 307.

► **El** (héber 'él, az ugarita *3l*, az akkád *ilu*, az arab *ilah*) a legöregebb szemita elnevezése az istenségnek és az etiópok kivételével elsősorban az akkád és a kánaáni nyelvetületen fordul elő. Írása feltűnően magas magánhangzóra utal: 'él! Magyarul *Él-nek Élőnek* olvassuk. Sőt!

► „Az eredeti jelentése bizonytalan”. Nem kívánhatjuk, hogy mindenki felismerje a magyar *Élő* szavunkat! „A szót általában az 'wl-ből származtatják (erősnek lenni, elején lenni); ekkor a »hatalom« jelentése lehetne. A dicsőítés és a hatalom valóban a szemita istenek alapvető jellemzője. (v.ö. Os 11,9. IS 31,3; Ez 28,2)”

► „Az Ótestamentumban helyenként még az 'él ősi jelentésével fordul elő, pl. Ez 31,11 Ps 80,11; v.ö. H. Kroese, *Elohim non Deus* (VD 27, 1949, 278–286). Másfajta levezetésekre kevés jel mutat.”

A fentiekhez nem kell magyarázatot fűzni.

Következésképpen az *El-Eljon* istennév az **ÉLŐ-ELJÖN** magyar szavakkal és értelemmel olvasható.

Írása alapján Paul van Imschoot katolikus pap, a Genti egyetem professzora, egyúttal a Második Vatikáni Zsinat priorja szerint is 'él + 'eljön-ként kell kiejteni. Megjegyezzük, hogy az egyik legsúlyosabb eskütételünk is magában foglalja nevét: *Esküszöm Az-Egy-Élő-Istenre*.

NB.: „így őrizte meg a költői nyelv az egyik ősi istennevet, mely átment Jahweh-ba. (Nm 24,16)”

Mindez önmagáért beszél. Nem kellett semmit sem kitalálnunk, az adatokat készen kaptuk, komoly professzorok, teológusok, Ószövetség kutatók tollából származik. Elgondolkodtató, hogy ők a fentiek már régen tudják, hozzánk, az érintett utódok nyilvánosságához, sajnos ez még nem jutott el.

Melchizedekkel, a papkirály kutatásával kezdtük, végül is eljutottunk az ősi istenhit gyökeréhez, az *Élőhöz, aki Eljön*.

* * *

c) Honnan származik, hol jelenik meg először az *Élő, aki Eljön* fogalom?

Minden esetre magyarul, mondjuk ki, és csak (ős)magyarul érthető. Mint már bemutattuk, Jeruzsálem a Sóllyom-isten városa volt. A szálak tehát az ősi Nílus-parti kultúrához, teremtéstörténethez vezetnek. Nem is akárhová, hanem ott is a piramisépítők geometriájához, annak is az írásban ránk maradt változata, az *RMP* piramis példáihoz. A *Rhind Matematikai Papyrusz* 56–59-es sorszámú példáiban sorozatosan és félreérthetetlenül szerepelnek az *Élő Eljön* hieratikus jelei.³⁶

Ezekben az ún. piramispéldákban a *piramis/peremes/peremus* hieratikus jelei közé beékeltek az *Élő Eljön* jeleit is. Feltűnőbb helyet az ősi írnok nem találhatott volna! Akik ezt a szöveget olvasni tudják biztosan észreveszik benne az **ÉLŐ-Isten** nevét.

Tekintve, hogy jelei a jelzett példákban azonos alakban többszörösen is szerepelnek a félreolvasás, vagy az esetlegesség esélye elvethető.

Az *RMP* 59, A1.1. első sorát jobbról balra olvassuk. A 4. jel a piramis rajza. Az 5. és a 8-9-10. jelek a *PeR-M-U-S-peremes*, azaz a piramis szavunkat írja. Az 5. és 6. helyen állnak az *Élő-elJön* közbeiktatott hieratikus jelei:

Kiemeljük ezeket a jeleket: → Az *Élő-elJön* jelei: .

A többi piramispéldában hasonló helyzetben előforduló társai: 56, 26–31; 57, 31–36, 144–149; 58, 4–10; 59, 4–10, 57–62, 130–135, 200–205.

Az *Élő* eljövetele és a piramisok tehát összefüggenek.

* * *

³⁶ Borbola J.: *Az egyiptomi ősmagyar geometria*, Budapest, 2013, pp. 115–170.

Itt letesszük a tollat.

A Sólyom-Isten ősi óbirodalmi városainak további kutatását a jövő egyik alapfeladatának tekintjük. Későbbi útjához érdekes kirándulást ígérnek a római korban kiépített Hierapolis-Pamukkale bibliai feljegyzései, Fülöp apostol temploma, a Pokol, az ún. alvilág bejárata, a Plutónium, a Közelkelet legnagyobb antik temetője is. Esetleg *bölcs Salamon* neve is szóba jöhet:

Fordításunkban: „**Salamon** (heberül *š'elōmō* némelyek szerint összefügg az isten nevével *šālēm* [vö. Jerusaleml], mások szerint [Noth, *Personennamen* 165] jelentése *šālōm*: jólét), Nathan Jedidja proféta szerint (héberül *j'edidjāh* Jahweh kedvence) hivatkozása (2 Sm 12,24v); úgyhogy S. lehet, hogy trónneve és nem személyneve Israel és Juda királyának (ca. 970–930)”.³⁷

Feltevésünkben a Sólyom-Isten több ezer éves kultusza, a királyok hosszú sorának Horus/Horka, azaz a Sólyom-istennel történő azonosulása, egyenes ági származása ezzel bizonyára nem szakadt meg. Kalandos további útja részben a feltevések birodalmába vezet, melyhez nem ismerjük a pontos részleteket. Minden esetre megállapíthatjuk, hogy a *sólyom*, ill. az *ölyv* jelkép népünk ősi szimbólumát idézi élénk. Őseink pajzsán megjelenő változatát *turulnak* nevezzük. Kutatását történészek, más tudományágak avatott kezeibe ajánljuk.

Részlet a Holtak könyvéből

Horusz, a Horka a Nagy Kilencek (lásd a kupola alatt 5+4) leszármazotta. A Nap és az örök Élet ura. A Teremtő /ANnak a Horkája.

Tutankhamon egyik pectoralja

³⁷ *Bijbels Woordenboek*, J.J. Romen & Zonen. Roermond en Maaseik 1954–1957, p. 1502.

A sólyom szó etimológiája

Ezidáig adósak maradtunk a *sólyom* magyar szavunk etimológiájával, származásának levezetésével. Mint láttuk Jeruzsálem Kr. előtti korai nevében már mint *sólyom*, *sólyma* szerepelt. Mi volt az előzménye és van-e közvetlen folytatása ennek a kifejezetten magyar szónak?

► Lássuk a Czuczor-Fogarasi szótár véleményét erről:

„SÓLYOM, (1), (sóly-om) fn. tt. *sólym-ot*, harm. szr. ~a. Ragadozó madárnem, mely rövid nyaka, tőben meghajlott rövid csőre, hosszabb lábai, és kopasz száracsontjai által különbözik a sasoktól és keselyűktől. Fajai sokfélék, melyek között legnevezetesebb a *nemes sólyom* (Faleo gentilis v. nobilis), melyet vadászatra meg lehet tanítani. [...] Még némely más fajok: *csonttörő v. fejér, havasi v. sárga, kánya-, karvaly-, kerecsen-, ölyü-, parlagi-, sziklai sólyom* stb. Valószínű, hogy gyöke *sól* v. *sóly* e madárnak suhogó repülési hangját utánozza.”³⁸

Nem lettünk okosabbak, nagy etimológusaink szerint kialakulása valószínűleg a hangutánzó *sól* /*sóly*-gyökre vezethető vissza.

► Nem jártunk jobban a TESz levezetésével sem:

„*sólyom* 1082: *Soulomos*.[...] Bizonytalan eredetű, talán származékszó: *-m* kicsinyítő képzővel jöhetett létre egy ótörök eredetű szótöböl; vö.: *Kasy. čaβli*; csag., oszm. *čvli*: 'fiatal sólyom' vagy héja; *karvaly*”³⁹ Szép-szép, csak hogy ez nem a *sólyom* szóhoz, hanem az általunk nem is kutatott *karvaly*hoz vezet!

► Kresznerics Ferenc nem írta le szótárában a *sólyom* szót. Viszont gyanús a „SOLOSMA. R. Hymnus, rhytmus, collecta, v. cultus, venertatio. S.I.” Lásd még „*Boldog asszony solosmája, ill. Solosmás könyv, breviárium*”.⁴⁰

► Sajnos nem csak Ő, de Otrókocsi Foris Ferenc: *Origines Hungaricæ* oldalain sem tárgyalta a *sólyom* szavunkat.

► Csalódottan vesszük tudomásul, hogy tájszótáraink sem ismerik a *sólyom* madár eredetét! Szinyeyi József: *Magyar Tájszótára* csakúgy, mint az *Új Magyar Tájszótár* 5. oldalai egyszerűen kihagyják a *sólyom* madár jelentésű szavunkat.

Kivételt a *Hétfalusi csángó tájszógyűjteménye* képez: „**sujon**: sólyom fn [Áll.] (Falco columbarius)”

► Pecz Vilmos: *Ókorlexikon*. A madárjósok között említi meg a *sólyom* létezését.

► *Pallas Nagy Lexikona* ugyan megemlíti a *sólyomféléket*, de szó származására nem ad magyarázatot.

► Regéinkben viszont megjelenik a *sólyom* is:

„*Emes* (Emesu). Anonymus szerint (cap. 3.) a Dentumogerbéli Eunedubelian (l.o.) a vezér leány 819-től fogva Vgek felesége és Álmos vezér anyja. Mondáinknak az a másik gyűjteménye, mely a Márk-féle krónikában maradt fenn, E. nevét ugyan nem ismeri, de ez is úgy tudja, hogy Vgeg felesége Eunedubilia leánya volt s Anonymussal egyezőleg mondja el Álmos anyjának álmát (Marci Chronika Pars II. cap. II.), mely E. álma név alatt ismeretes. A monda szerint, midőn E. már teherben volt, álmában egy saskeselyű (astur) v. XVI. századbeli magyar krónikáiróink, Székely J. és Heltai G. szerint egy *szép sólyom* jelent meg, mely rászállt, fejét kebelére hajtva s nyugovásának gyönyörűségéből E. méhéből egy folyó eredt, mely idegen földön növekedett meg. Ezt a Scithiai jósok arra magyarázták, hogy E. olyan fejedelmet fog szülni, ki a népet Scithiából kivezeti s tőle dicső királyok fognak származni.”⁴¹ Vajon valóban Scithiára gondolt-e, vagy esetleg Egyiptom földjén „növekedett meg”?

Kérdezzük meg újra: hogyan alakult ki az ősi *sólyom* név? Érdemben csak Czuczor–Fogarasi szegényes feltételezésével, nevezetesen a *sol*, ill. *sóly* mesterséges gyökkel találkoztunk.

³⁸ Czuczor–Fogarasi V.: op. cit. 876.

³⁹ TESz III: op.cit. 570.

⁴⁰ Kresznerics F.: *Magyar Szótár L–Z*, 1832-ben, Budán, 183.

⁴¹ *Pallas Nagy Lexikona* VI. kötet: *Emes*, 1897.

Láttuk ősi városnevekben is az előfordulását, azaz nem pottyant ez a madárnév sem a kék égből az ölünkbe... Vagy talán mégis?

► Madártani renszerezése:

A sólyomfélék (*Falconidae*) a madarak osztályának a sólyomalakúak (*Falconiformes*) rendjébe tartozó család. Tagjai szerteágazóak, alcsaládokra és nemzetségekre bonthatók. Felsorolásukkal itt nem terheljük a kedves Olvasóinkat, viszont megállapíthatjuk, hogy a *sólyom* szavunk nem egy egyedi madár neve, hanem *gyűjtőfogalom*!

A neve mai helyesírásunk szerint két szótagból áll: *só-lyom*. Ezzel természetesen nem jutottunk előbbre. Czuczor–Fogarasi szerint eredete a *sól* ill. *sóly* hangutánzó vézna gyökre vezethető vissza, viszont ennek a tőnek nem hozzák az adatolását!

Itt valószínűleg ők is tévednek.

Finn-ugor sodratú nyelvészeink a *sólyom* szó eredetét az ó-török rablómadarakból igyekeznek levezetni, a többi között a szóvégi *-m* nominális képzővel és a *karvaly* szóval szerencsétlenkednek. Szerintük is ritka az előfordulása.

* * *

Nos! Vegyünk mély levegőt és nézzük meg tüzetesebben is a SÓLYOM szavunkat a magunk módján. A következő levezetésünkben tehát félretesszük napjaink nyelvészeti szaktudományainak általunk ismert szabályait, helyette a hieroglifás írásban tapasztalt szószerkezetek képzését és elemzését tekintjük mérvadónak.

A fenti szótagolás, azaz a *só-lyom*, a latin nyelvtani alapokon végzett *magánhangzós írásmód* eredménye. Az elemi iskolákban ma is így tanítják.

→ Helyette osszuk fel a SÓLYOM szavunkat az ősi rendszer szerint. Mi is két részre, két önálló szóra bontjuk, melyek a sólyomfajták alaptulajdonságait rögtön magukban hordozzák → S---OM és ÓLy! Két ősmagyar szótövet, esetleg igét kaptunk: 1) *som* és 2) *öl/ölelj/él*, vagy névszóként *olu/ölu/ölyv*. Ez utóbbit az ősi szokás szerint az alapszó közepébe illesztették. (Lehet a *golyó* szó része is)

ad 1.) „**som**¹ ige 1866: „lapátjával a földre jót *soma*” (Balkányi L.: Ősmesék 71: NSz); – *sum* (SzamSz.); *sam* (ÚMTsz.). J: 1866, üt, ver; schlagen (l. fent). Ismeretlen eredetű. Viszonylag kései előfordulása ellenére is alaki sajátosságai régóta való meglétére utalnak. – Jobbára az *el-*, *meg-* stb. igekötővel, az *ide*, *oda*, *végig* stb. határozószóval használatos nyelvjárási szó.”⁴²

„SOM(3): 1. üt, vág (Karcag Kimnach Ödön). 2. dob (Kalocsa Czimmermann János).

el-som: elver (Zilah Kerekes Ernő); *ide-som*: ide üt, ide vág. *Jól idesomott* (Nagy-Kúnság Nyr II326).”
De... *meg-som*; *oda-som*; *rá-som*; *végig-som*.⁴³

ad 2.) OLY → ÖL ill. ÖLELJ. De lehet az ÉL/ÉLŐ is (rébusz rendszer).

A *sólyom* gyűjtőszavunk a fenti levezetés szerint a *som* + *ölj/élj* ill. *ölelj*, esetleg az *ölyv* szavunk szóösszetétele.

Emlékeznek-e még, mit írtunk a *Hr-Hm* »Horus of

Letopolis« ? Nevében még a *zúz* jele is szerepel: ! A fenti jelcsoport Gardiner szerint az *ismetelent* jelenti.⁴⁴ Szerintünk → A kör *zúz* madara!

De az OLY/OLU/ÖL szótó az ÉLŐ/Ölel szavunk töve is.

Sólyom-isten kiterjesztett szárnyakkal *védi* Kephren fáraót →

⁴² TESz III.: op.cit., 571

⁴³ Szinnye J.: *Magyar Tájszótár*, Napkiadó, 2003, 1982.

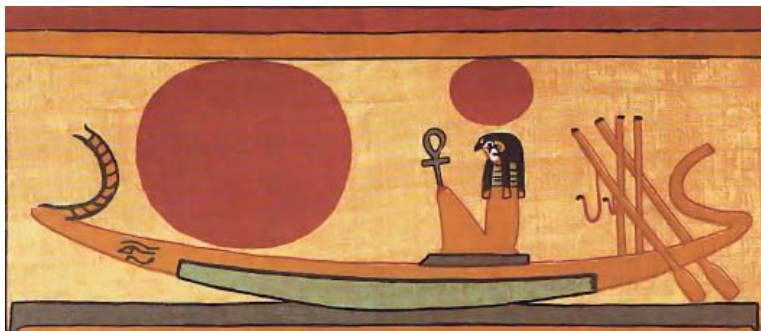
⁴⁴ Gardiner: op cit. 584 és 617.

A Sólyom tehát ZÚZ/ÜT és ÖL/Ölel. Fajrokona az Ölyv, vagy Ölu hasonló tulajdonságokkal rendelkezik *tör-ölő*.

Ősapáink *turul*-nak nevezték.

Lám! Ebben a levezetésben mind a *sólyom*, mind a *turul* szavunk összetett nevét a tulajdonságaik jelzőiből képzetük.

Így támadnak, vadásznak, kitűnő, éles a látásuk, gyors a reptük, képletesen „zuhanóbombázók”. Törnek, ütnek, zúznak, ölnek. De ők hozzák az örök ÉLETET is.

Részlet A holtak könyve illusztrációjából

Lásd térdén az *ḥw*, az örök élet jelét...

Ősi neve viszont a Nílus-partján Horus/Horka volt. Magyarul a királyfi.

Nézzük meg még egyszer Gardiner levezetését:

„G5 falcon (exact species not determined) – Ideo. in var. Pyr.   *Hrw* '(the falcon-god)' Horus.”⁴⁵

Ezek ismeretében kövessük mi is az ideo. meghatározásokat:

 h = G, azaz éGi; *hr* = Kör; *r/l* = éL; *w* = U/Ü/Ő

Eddig tehát, ha minden jelet ID-ként kiejtjük az *éGi-Kör-éLő* értelmet kapjuk.

Hiányzik még az állványon ábrázolt változata:

„G7 falcon of Horus on the Standard – Det.   *Hr(w)* 'Horus'. Hence in O.K. and later often archaistically det. of gods, ex.   'Imn, Amun', or of the king ex.   *nsw* 'king'.

[...] Also ideo. in pronouns of 1.st pers. sing. when the king is speaking, ex. *i, wi* 'I, me'.”⁴⁶

A fentiek ismeretében most hangzósítsuk magyarul és olvassuk egybe az eredeti hieroglif csoportot →

    → *én, aki az égi kör élője/ölője/olúja, azaz ölyve vagyok!*

Ezek alapján pontosíthatjuk az ún. *falcon species* kilétét, ő is *ölyv*!

Fogalmazzunk tisztábban:

Az elgörögösödött Horusz szó az ősi írásban még az *égi kör ölyve* volt. Mint láttuk így nevezte Strabon is, tehát nem ő tévedett. A *sólyom* szó látszólag későbbi szóösszetétel.

Vajon honnan ered a *turul* szó?

A *turul* szó minden bizonnyal Egyiptomból származik, Abüdos tartomány bűvös jelképe volt:

⁴⁵ Gardiner A.: op. cit. 467.

⁴⁶ Gardiner A.: op. cit. 468.

Gardiner R18-as jelének felbontása → *T3-wr* három hieroglifára vezethető vissza:

R17/18 wig, with fillet and plumes, on pole (Dyn XVIII) – Fetish of Abydos, ideo. or det. in

var. *T3-wr* 'the nome of Abydos or This'.⁴⁷

A jelzett három hieroglifa tehát: *t3*, *wr*, *r/l*. Az akrosztika szabályait alkalmazva hangzósítása: *t3-wr-l* → t-ur-(u)l → *turul*. Ezt az ősmagyar hangzósítást egyúttal a (*wr-ver/úr* transliteráció mellett) a *madár* képértéke is alátámasztja. Őket követi az ún. *fétis*, a bűvös embléma, az ősi

totemállat összetett képe: . A *turul* magyar hangtanú felbontása a *tör-ver* mellett a *táru-ló-ölő-öle-lő* is lehetne.

De lássuk, mit tudnak a *turul* szó eredetéről nagyjaink:

Czuczor–Fogarasi megállapítása:

„TURUL, fn. tt. *turul*-t, tb. ~ok, harm. szr. ~ja. Turóczi és Kézai krónikáik szerint Etele király hadi címerül a paizsokon és zászlókon a fején koronát viselő madár képét hordoztatta, mely madár magyarul *turul*-nak nevezteték. E címer a magyaroknál egész Gejza vezér koráig fennállott. A 'turul' név utóbbi korban ismeretlenné levén, értelmének fejtegetésében több jelenkori író fáradozott, azonban különösebben Jászay és Szabó Károly úgy vélekednek, hogy a *t* betű helyett *c*-t kell tenni s akkor lesz *curul* vagyis *kurul* azaz *karoly*, *karvaly*. Azonban Vámbéry szerint csagataj nyelven *turgul* sólyom fajta madár. Mi csak figyelmeztetésből azt jegyezzük fel, hogy mandsu nyelven *turbelji* ragadozó madárfajt jelent (eine Art Raubvogel. Gabelentz). [...] Olyan véleményt is hallottunk, mely szerint 'turul' annyi volna mint *tur-ölyv* azaz fejedelmi ölyv, minhog *túra* keleti török nyelven fejedelmet jelent. V. ö. TÜR, (1); valamint *karoly* is e vélemény szerint *kar-ölyv*.”⁴⁸

Tehát már kétszáz évvel ezelőtt is felmerült a *sólyom* ♦ *ölyv* párosítás gondolata.

Gardiner megkülönböztette a két madarat. A kezdő sorokban már bemutatuk, hogy...

„G4 the long-legged buzzard (Buteo ferox) – Phon. *tyw*, exx. *hrtyw-ntr* 'necropolis workmen';”

Leírtuk, hogy a *buzzard* vagy *ölyv*, azaz *ölú*, a sólyomfélék családjába tartozik.

Most tegyük nagyítónk alá Gardiner transliterációját: szerinte ez a madár *tyw* hangértékű!

Az R8-as *ntr* zászlója a *Nagyurat* jelzi, ez a jel elméletileg nem szerepel a madár fajtájának leírásában.

Sokkal érdekesebb a következő jel:

„T28 butcher's block – Semi ideo.(?) in var. *hr* 'under'. Phon. *hr* exx. *mhr* 'storehouse'; *hrt* 'portion, due.' ”⁴⁹ (A kérdéses angol szavak: hentes blok, mészárszék/raktár, adag, következmény).

Gardiner ugyanott lábjegyzetként megjegyzi kétségeit is: „The hieroglyphic evidence is conflicting, being substituted for in *hrp* = *hrp* 'control', Pyr 1143 and in *shr*=*shr* counsel, Cairo 20026.”

Magyarul gondot jelent számára a *h* és *h* transliterációs jelek kiejtése, azonosítása. Hangja tehát valahol egy keményebb *k*, esetleg *kh*. Magyarul KÖR, ill. GuR(ul).

Mindezzel nem terhelnénk Önöket kedves Olvasóink, ha látszólag nem ezen áll vagy bukik a *turul* hangzósítása.

⁴⁷ Gardiner A.: op.cit. p. 503. „¹See Winlock, *Bas-reliefs from the tempol of Rameses I at Abydos*,p.15. ² Urk. iv. III.13.”

⁴⁸ Czuczor–Fogarasi VI.: op. cit. 502.

⁴⁹ Gardiner A.: op. cit. 515.

Nevezetesen... ha ismét megvizsgáljuk az eredeti hieroglif csoportot kiderül, hogy abban nem is szere-

pel a *t+y* hang/hangok jele ! Pedig Gardiner őket használja: *tyw*! Vajon honnan vette ezeket a látszólag légből kapott hangokat?

Persze kilóg a lóláb!

▶ A *tyw* hangzósítás egyedül csak az R8-as *ntr* → NaGyúR jelből származhat. A lágy *tsh* → *tj* hang helyett a kemény *t*-t a szó közepéből kölcsönözte.

▶ A vizsgált T28-as jelet nem tekinti hangtani kiegészítőnek, pontosabban nem is hangzósítja!

▶ Az *y* hang hieroglifáját pedig az R8-as jel kifejtésekor már leírta: . Onnan kölcsönzi tehát a *t+y*-t.

▶ Az *w* jelnek viszont sehol semmi nyoma!

Hacsak... ezt a hangot, az Ő-t vagy Ú-t, mégis a *hr* → KöR/GuR/GoLy jelből származtatta. Ez viszont nagyon valószínűtlen, hiszen az egyiptológusok nem ismerik a szóközi magánhangzókat. Itt ez a jel szerintük a képértékével szerepel.

Ez a mutatóvány egyébként nem áll önmagában, kis jóindulattal az akrosztika fogalomkörébe sorolhatjuk.

Összefoglalva:

A kérdéses eredeti jelek ideogrammaként történő ősmagyar hangzósítása a következő lehetne:

a.) *Nagyúr+kör+él+N+mi* → *a mi körélő madár nagyurunk*. Ahol a *körélő*, akár a *királ* is lehet, illetve a madár szó helyére az *olu*, illetve *ölyv* szót illeszthetjük. Ekkor *a mi nagyurunk*, *a királyi ölyv*.

b.) Ha viszont... az akrosztika Gardiner által alkalmazott szabályát fogadjuk el, akkor: *tyw* → *t-ur-öl-ő madár*. Összeolvasva *turul*.

Tessék, lehet választani.

Részletek a Képes Krónikából

A hét vezér. Árpád pajzsán a *turul* madár, a törzs jelképe

Jelen ismereteink szerint a G4-es *turul* madár nem azonos a G5-ös *sólyommal*. A G4-es buzzard hieroglifával a tekercsen eddig még nem találkoztunk.

A hieroglifás kézírás kisebb változatait is figyelembe véve – két vagy több kéz írta – a vágott farkú madarak faroktollát külön jelölték. Így az ún. ill. *ver* madár és a sólyom is minden esetben jól felismerhető.

Ugyanakkor az ún. *Ani tekercsen* eddig rendre a G1-es → 3 *egyptian vulture*-val találkoztunk. Ez szerepelt ANI nevében is → (2385) ill. (43).

A *sólyom* név kialakulása valószínűleg az ún. Későkorra tehető.

Az ősi változatai három adatra oszthatók:

1.) Horus/Horká-t → *Hr*, predinasztikus és az első fáraók idejétől kezdve, mint az *éGi-ÚR*-at ismerték, így feltehetően a *sólyom* nevet nem írták le hieroglifákkal.

2.) Horus megkülönböztető alakja, melyet a korai Harmadik Dinasztia neve igazol *hr-Bḥdti*, »Horus a Behdetite«. A lépcsős piramis alatti legészakibb dombormű a királyt ábrázolja, amint a fehér koronát viseli, és »a felső egyiptomi szentélyében, mint Horusz a Behdetite áll« (Kemp 1989: 58, 19, F.D. Friedman 1995:18).

Egyébként ennek a szónak a hieroglifái Gardiner F18-as jele, az elefántagyar → hangzósítása *ibḥ*, *tooh*;⁵⁰

A nevezett *Bḥdt(y)* magyar hangzósítása az „éGi-Jó-LáBú, vagy az eredeti sorrendben LeBeGő AD-aT” Behdet → *Horusz a lebegő!*

3.) »A déli sír középső domborművén Horus másik változatát jelezik: *Hr-Ḥm* »Horus of Letopolis«. Jelentős, hogy ez a panel az egyetlen, amelyen a király a vörös koronát viseli, és a kísérő leírás ezt az archetipikus alsó egyiptomi szentélyt használja a Letopolis Horus kultuszpontjának meghatározójaként.» A *Hr-Ḥm* »Horus of Letopolis« . Ősmagyarul hangzósítva ő az *éGi-ÚR a Kör-Zúzó Madara/Magyar*.

Megjegyezzük, hogy a *Ḥm* Gardiner szerint „not know, (be) ignorant; of indestructible, lit. not-knowing-destruction.”⁵¹

* * *

Nekhen és Abüdos madara

A *turul*, a magyarok madara

Egyes feltevések szerint az ún. *Horus* istenség kezdetben a Nappal azonosítható églakó volt, aki esetleg a *Nagy Kilencek* egyik tagjaként, akár az id. Horus néven szerepelt. Wikinson R. is hasolóképpen vélekedik:

Fordításunkban: »A *Napisten*: Horust, aki szerepének természetes fejleményeként mint a kozmikus égbolt istene, kifejezetten *Napisten*ként is tisztelték.»

⁵⁰ Gardiner A.: op. cit., 463.

⁵¹ Gardiner A.: op. cit. 584.

„Horus úgy is mint Oziris és Izis fiát imádták, bár lehetséges, hogy ez az isten eredetileg egy önálló isten volt, akivel az ősi Sólyom-Isten azonosult, vagy másképpen a Sólyom-Istent kebelezte be az Oziriszi család egy egészen más formában – mint az isteni gyermeket.”⁵²

A *Holtak Könyve* első kötetében már megismerkedtünk az ún. idősebb Hórusz képével és 4000 évvel ezelőtt feje mellett feltüntetett hieroglifáival:

Holtak Könyve III.Lap

Gardiner rendszerében nevének hieroglifái az ʿ3- ntr -hr → **Sólyom az ÁRaDÓ NaGyúR** jelentésűek:

G5		hrw (the falcon-god) Horus.	467
R8		ntr 'god';	502
O29		ʿ3 'column'	496

Tehát Oziris testvéreként ő is az **áradó víz nagyura**, a Nílus ura lehetett. Plutarkosz azt írta, hogy a Nílus Oziris kifolyása. Lehetséges, hogy Oziris tőle vette át ezt a szerepét? A kérdés eldöntését további adatokra várva a jövő feladatának tekintjük.

A fenti okfejtések természetesen ilyen távolságból még nem hordozzák a kizárólagosság biztonságát, viszont a további kutatásokhoz fontos alapot képeznek.

* * *

Ezidáig megállapításainkat gondosan tényekre alapoztuk. Követése számunkra is több helyen elgondolkodtató volt, így nem nevezhető ez a tanulmány sem olvasmányosnak.

Eredetileg a Sólyom-Istent kerestük, de menet közben számos mellékágot is fel kellett tárunk.

A Sólyom-Isten nevét hieroglifákkal írták, amit a nemzetközi egiptológia transliterációja alapján a közhit Horusként ismer. Mint totem állat a sólyom/ölyv volt a jelképe, gyakran a fején a Napkoronggal ábrázolták.

Pedig a hieroglifák helyes hangértékei alapján az **éGi-Kör/Her-él-Ő-Sólyma** az eredeti neve.⁵³

Így ő a királyfi, akinek az arca – ellentétben a többi hieroglifával – szembe néz velünk. Manapság az európai királyházakban a HER változatoként a királyfit a **her-ceg** szóval jelölik.⁵⁴

⁵² Wikinson R. H.: *The Complete Gods and Goddesses of Ancient Egypt*, Cairo, 2005, 201.

⁵³ Gardiner A.: op cit. G5, 467.

⁵⁴ Lásd még tanulmányunkat, Borbola J.: *Az egyiptomi ősmagyar nyelv*, Tanulmányok, *Horka és az arca*, 811– 832.

Másrészt megjelenése, illetve tulajdonságai alapján, a Nílus-parti őslakók az idők kezdete óta a sólyom madárral azonosították. Láttuk városainak kutatása során tiszteletének széles elterjedtségét, akár Jeruzsálem nevében szereplő jelentését.

Meg kell jegyeznünk, hogy Ő az az ÉLŐ, aki eljön (*El-Eljön*), láttuk, hogy hieroglifáit feltűnő helyekre, akár a *piramis* szó jeleinek közepébe is beillesztették.

Összefoglalva: az emberiség bölcsőjének hitvilágát faggatuk, részleteit kutattuk.

Tettük ezt az ősmagyar nyelv segítségével!

Meggyőződésünk, hogy semmi sem tűnik el véglegesen...

Következésképpen feltevésünkben az ősi hittételek is öröklődtek, még akkor is, ha esetleg ma már más néven nevezük őket. Tartalmuk akár eltakart, sokszor felismerhetetlen alakban, de közöttünk él. Ősi nyelvünkön keresztül mi vagyunk a közvetlen örökösei...

Most... szokásunktól eltérően engedjük szabadjára gondolatainkat. Lássuk, mit örököltünk, mit őriztek meg édes szüléink, mit hagytak ránk, akár egy népdal formájában is az ősi hitvilágból!

A következő népdal szövegének és eredeti dallamának szerzője ismeretlen, és bár néhány későbbi változatát műdalnak érezzük, besorolása a népdalok között található.

Juhász Zoltán népdalgyűjtő az általa mellékelt szöveget és dallamot Ágoston István csíkjenőfalvi furulyástól gyűjtötte.

A szöveg ebben a változatában:

*Haragszik a Nap a Holdra
A Hold meg a csillagokra
A csillagok a fekete földre
Én a régi szeretőmre.*

*Kibékült a Nap a Holddal
A Hold meg a csillagokkal.
A csillagok a fekete földdel
Én a régi szeretőmmel.*

„Világos, hogy a »Szerelmes a Nap a Holdba« ebbe a szövegtípusba illeszkedik. A dallam a régi pentaton ereszkedő stílusba tartozik, vagyis igen régi és veretes népdal. Közeli változatai egész Erdélyben megtalálhatók, sokféle, szintén veretes szöveggel (*Kicsi tulok, nagy a járom...*, *Túl a vízen van egy malom...*, stb.) Előadásmódjuk parlando-rubato és mérsékelt, aszimmetrikus táncritmus is lehet. A kotta pl. aszimmetrikus »lassú csárdás«, »jártató« tánc a helyi hagyományban.

Más vidékeinken (Alföld, Felföld, Dunántúl) a rendszerint »Koponyai híres csárda« szövegkezdetű dallamtípus rokonítható vele.⁵⁵

Értékes gyűjtésére, véleményezésére alapozva vizsgáljuk meg, hogy az alábbi népdal szövege mit őrzött meg őseik ismeretéből számunkra.

Mint láttuk Plutarkosz szerint a heliopoliszi teremtéstörténet fő alakjai a *Nagy Kilencek* néven váltak ismerté.

– Nut, azaz az *égbolt nedűadó asszonya*, valamint párja Geb, de a másik nevén is közismert Erpat/Árpád, ők, akik a Teremtés második generációja voltak, összeölelkezve öt utódnak adtak életet.

A történet szerint amikor ezt a Teremtő meglátta megharagudott, elküldte apjukat, azaz a fiát Shu-t (ő a Susogó, a levegő), hogy válassza ketté a két szerelmes unokát. Így lett Nut a csillagos égbolt, a földet betakaró istenasszony, párja pedig Árpád, aki ekkor vált a (fekete)Föld urává. Közöttük apjuk, a levegő uralkodik.

– Öt gyermekük a közismert történet szerint Oziris, Ízis, az id. Horus, valamint Széth és Nephtis, már csak félisteneknek számítanak, az antik görög mitológia szerint jó/rossz démonok.

⁵⁵ Köszönetünk fejezzük ki Juhász Zoltán népdalgyűjtőnek szíves közléséért. Népdalainkat – számítógépes feldolgozással – hasonlítja össze más népek dalaival. Erről szóló könyvének címe: Juhász Z.: *A zene ősnyelve*, 37. oldal.

Mindezt a *Holtak könyvek I* kötetében a megméretés történetének leírásában és rajzaiban is pontosan követhettük.

– Ízis örök szerelemmel viseltetett Oziris/JeSzU iránt. Közös gyermekük az ifjú Horus/Horka volt. Mint az első földi király ősi településeit, az Ő tiszteletére épített templomokat kerestük ebben a tanulmányban.

Láss csodát, a fenti veretes népdalunk is ezt az *isteni sort*, ezt az ősrégi teremtéstörténetet örökítette meg.

A Nap – tudni illik – azonos Ozír/JeSzu-val, a Hold pedig Ízist személyesíti meg (Plutarkos).

Szüleik: Nut, a *csillagos égbolt* és szétválasztásuk után Geb/Árpád a *fekete föld* lett.

A Horus/HoRKA-ról már elmondtuk, hogy a neve a *spiritus asper* nélkül → az (H)ŪR-Ka/Gé → azaz (az ősi hieroglifás képirás változatában a birtokos mindig hátul áll) → az éGi ŪR → az éG Ura.

A *haragszik* szavunkban is ezt az ősi fogalmat őrizték.

Őseink tehát dal formában őrizték meg istenhitüket, vándorlásaik során így adták tovább, így mentették át nekünk, az utódoknak az ősi teremtéstörténet alapjait.

A *har* gyökről egyébként tudni lehet:

„HAR, elvont gyök, és eredetileg hangutánzó, s jelent erősebb, a fogak között rezegtetett hangot, és általán valamilyen horzsolást, (mint a német *scharren*), mely ennél fogva hasonló hangot adó lelketlen tárgyakra is átvitetik. Azonban az *r* benne lényeges hang lévén, ennek többi jelentéseiben is osztozik. Ebből eredtek 1) a hangra vitetve: *harsog, harsány, haris, harkály, harang, haré* közvetlen hangutánzók. Megvan továbbá 2) oly szókban, melyek működése némileg a fogak öszveszorításával, erőködéssel párosul, s az indulat erős kitörését jellemzetesen ábrázolja. Ide tartoznak ezen származékok: *harag, harcz, haramia, harap, harcsa*. Megvan a perzsa *rigga*, (Beregszásznál am. boszú, gyűlölet), hellen *orgh*, arab *haradsa*, latin *ira*, török *örke, hürsz, dargdn* (haragos), tót *hrshi* (káromkodik), német *arg, Gram, grimmig, Zorn, Harm*, héber *charah* (haragszik), francia *hargneux* (haragos), magyar *irígy* szókban is. [...]V. ö. az egészen rokon *gar, ger, hor, her, kar(cz), sar, zsar* és a legegyszerűbb *ar, er, ir(t), or(t), ró* stb. gyököket is.”⁵⁶

De hogyan került ez az ige ennyi nyelv szókincsébe, ill. a székelyföld népdaljai közé?

Csatoljuk Herényi István ez irányú vélekedését:

„A tizedik század közepén Konstantin fejedelmi felsorolásából következik, hogy a nagyfejedelem az ország középső részét, a gyulák a keleti részét, a horkák a nyugati részét tartották hatalmuk alatt.

– A kabarok fejedelme volt a *harka* vagy *horka*. A honfoglalást megelőző időből forrás nem szól a harkáról. Először Konstantin művében értesülünk a harmadik fejedelemtől, a *karchárol*. A honfoglalás előtti források valószínűleg azért nem foglalkoznak a harka méltósággal, mert az akkor még nem volt magyar intézmény. A kabarok három törzse közül a *káliz* volt a vezértörzs. Gyóni Mátyás: *Kazárok, kabarok, magyarok* című könyvében és a *Magyar Nyelv* 1928. évi évfolyamában hivatkozik egy héber forrásra a XV. századból. Ez Bulcsu horkát *golc*-nak (káliznak) mondja. Ha Bulcsu káliz volt és a horka méltóságot viselte, akkor a kabarok három törzsének vezértörzsét káliznak, fejedelmét harkának kell feltételeznünk. A harka méltóság csak a kende halála után épült be a magyar törzsszövetségbe. A kende halálával megürült helyére a kabarok három törzse került a harkák vezetésével. Azt tudjuk a *De administrando imperio* című műből, hogy *kál és bulcsu is harka* volt, s valószínűleg az általunk nagyapának ítélt Bogát is viselte a harka méltóságot. A magyar törzsszövetségben a honfoglalás előtt létezett a kende és a gyula főfejedelem és hét úr (törzsfő), valamint egy-egy törzsön belül a *bők* (nemzetségfők). A honfoglalás után, mint már említettük, a *harka* betagozódott a törzsszövetséget vezetőik közé.”⁵⁷

„A kabarok az ún. Kazár birodalomból kiszakadt három törzse a türk magyarokhoz csatlakozott. Korábbi szállásterületük származása, egyáltalán nevük eredete ismeretlen.

Utódaikként egyesek a *székelyeket*, mások a palócokat tekintik.

⁵⁶ Czuczor–Fogarasi II. : op. cit. 1396.

⁵⁷ Herényi: *A három fejedelem és a kíséreteik kende, gyula, horka* (kékkendek, kálizok, herények). Internet.

Mindezt kiegészítettük a *ka*-lélekkel, és a *ba*-szellemmel, melyet a *kabar* szó felbontásakor ősi egyiptomi összetételének tekintjük.

Sőt! Elmondhatjuk, hogy Padányi Viktor tévedései ellenére mégis jó helyen tapogatózott. A *Sólyom istennel* való azonosulás vágya, a Nílus-parti királynevekben fennmaradt sólyom jele végül is a késői HoR hangzósításhoz vezetett, melyet az archaikus *arc* jelével és magyar hangalakjával kiegészítve az utókor is átvett.

Innen származik az immár ezer éve nyelvünkől kikopott *horka* méltóság.⁵⁸

De térjünk vissza őseink népdalához.

Kérdés: melyik szöveg az eredeti és valóban olyan régi-e a dal tartalma?

Ha elfogadjuk a *kabar törzsek* fent leírt származását, akkor világos, hogy az isten és teremtéshitük megfogalmazását igyekeztek továbbadni utódaiknak. Először tehát a szöveg léteztetett. Ehhez készítették dallamot, mely a szöveggel szorosan összefüggve annak tartalmát, hangulatát is kifejezte.

Ez volt a perdöntő adat!

Juhász Zoltán pontos jegyzete, illetve a dallam kiértékelése egyértelműen az ősmagyar eredetre utal. Lásd az ereszkedős pentaton dallamot, valamint a mérsékelt asszimetrikus táncritmust. A Csikjenőfalva-i gyűjtés eredeti leírását, kottáját a Jegyzetekben (56*) alatt találják.

A dalnak széles körben elterjedt további változatai, illetve a szöveg újabb versszakokkal történt kiegészítéseinek se szeri se száma.

A teljesség igénye nélkül megemlítjük, hogy a *gyergyai változatban* a fekete föld helyett a fekete felhőt énekelik.⁵⁹ Vagy napjainban közismert változata, ugyan már másik dallammal és átírt, kibővített szöveggel Kényszery Gyula nótaszerző alkotása, is ebből az ősi szövegből táplálkozik.

Most vizsgáljuk meg a második versszakot is:

*Kibékült a Nap a Holddal
A Hold meg a csillagokkal.
A csillagok a fekete földdel
Én a régi szeretőmmel.*

Ennek a változatoként születhetett, de lehet, hogy ez is ósrégi szöveg:

*Szerelmes a Nap a Holdba
A Hold meg a csillagokba
Csillagok a kék egekbe
Én meg a te két szemedbe.*

Az örök szerelem pedig Nutnál, azaz a csillagos égnél kezdődött.

Ez volt az ősi élet rendje, a követendő példa a földi lakók számára is.

Lám a *szerelmes* szavunk jelentése nagy etimológusaink szerint a *szer-el-más(ol)*!

„SZERELĚM, (szer-el-ēm) fn. tt. *szerelm-et*. harm. szr. ~e. Régente, mint a hasonló képzőjű szónál, az alanyesetben is *szerelm*. Nyelvünk újabb korban szabatos különbséget tesz a *szeretet* és a *szerelem* között, midőn ‚szerelem’ alatt a széles értelemben vett szeretetnek azon ágát érti, mely a nemi ösztönből eredő viszonyos érzelmen alapszik, s így a ‚szerelem’ jelenti azon kedvtelést, és vonzalmat, melyet valaki egy más nembeli személy iránt érez, és azzal egyesülni, együtt élni, annak javát, boldogságát előmozdítani vágyik és törekszik.[...]

Bécsi cod. Heszter, IX.). »Te házadnak szerelme« (zelus domus tuae. Müncheneri cod. János. II.). »Istennek szerelmét (dilectionem domini) nem valljátok tübennetek. (Ugyanott. V.). »Ha en parancsolatimat tartandjátok, lakoztok en szeretetemben, miképen és en tartottam en atyámnak parancsolatit és lakozom ő szerelmében. (János XV.).

⁵⁸ Borbola J.: *Az egyiptomi ősmagyar nyelv*, Budapest, 2012, 831.

⁵⁹ *A gyergyai szép, ragyogós 39 gyergyói népdal*, házi használatra, CD melléklettel. Kiadja Gyergyóremete Község és a Nexus Alapítvány. www.gyergyoremete.ro, office@gyergyoremete.ro. ISBN 978-606-8352-60-2.

E szónak törzsöke az elavult *szerele*, melynek módosított mása *t* képzővel alakult *szerele*.⁶⁰

Tehát a *Szer-él*.

Az *élő* szót már ismerjük, most lássuk a *szerele* tövet:

„SZER, (4), v. SZĚR, fn. tt. szěr-t, tb. ~ěk, harm. szr. ~e. 2) Elvont ért. vett sor vagy sorozat, illetőleg rend, vagyis rokonnemű cselekvények, állapotok, tünemények, ismereteknek egymás után folyó, vagy egymással bizonyos viszonyban álló egyezményes sorozata. Őseink Árpád alatt az első alkotmányi rendeleteket, vagyis szervezést és a helyet, hol ezeket hozták vala, *szěr*-nek nevezték. (Anonymus. XI. »Et locum illum, ubi haec omnia fuerunt ordinata, hungari secundum suum idioma, nominaverunt scerii, eo quod ibi ordinatum fuit totum negotium regni)«.

»És hírbén áll a puszta tér,

Hol szerződés leve,

S a szerződés emlékeül,

Ma is Szer a neve.« Nagy Imre.

Ezen érteménnyel függenek össze a *rendszer*, *szerkeszt*, *szerkezik*, *szerződik*, *szerez* (ordinat), *szerele* (ordo religiosus). 3) Egymást felváltva követő cselekvények, állapotok, tünemények, különösen tisztii eljárások, kötelességek sora, s megfelel neki a latin *vix, vicis*.

A fentebbekből kitűnik, hogy ezen *szerele* szó alapfogalomban bizonyos egymásután vagy egymás mellett létező többséget, illetőleg folytonosságot jelent. Legközebb rokona *sor*, s egyezik vele az ujjur *szüre* (sorrend), oszmanli-török *szdra*, jakut *szerge* (Vámbéry); továbbá a persa *zara*, latin *series*. V. ö. SORREND.⁶¹

A vers közismert sorai látszólag népünk ősi megfigyeléseire vonatkoznak, a Nap és a Hold, na meg a csillagos égbolt számos helyen előfordulnak. Mégis... ők még valami mást is tudtak, ismerték őseik hitvilágát. Idézzük fel Petőfi Sándor sorait:

„Világos éj volt. A hold fenn vala;

Halványan járt a megszakadt felhőkben,

Miként a bús hölgy, aki férjinek

Sírhalmát keresi a temetőben. [...]

»Ne válasszunk magunknak csillagot?«

»A csillag vissza fog vezetni majd

A mult időknék boldog emlékéhez,

Ha elszakaszt a sors egymástul minket.«

S választottunk magunknak csillagot.

Az országúton végig a szekérrel

A négy ökör lassacskán ballagott.»

Összegezve: a *szerelem*, esetünkben a *szerelmes* szó az élet ősi rendjét (a *szerele*/rend+él+másol) és annak másolását őrzi. Ez az a kijelölt út, amit az ősi hitvilág ránk hagyott ebben a dalos imakönyvben. Ez hozza számunkra az életet és ez visz a sírba is.

Visszatérve a fenti dal soraihoz, a valóságban népünk hagyománya félelmetes mélységbe vezet.

A szerelem tehát a teremtés óta az Élő rendje.

* * *

A fenti oldalakon a *Sólyom-Isten* ősi városait kerestük, meglepetésünkre őseink hitvilágának egyik csodálatos, mindmáig feltáratlan részletét találtuk.

⁶⁰ Czuczor–Fogarasi V. : op. cit. 1280.

⁶¹ Czuczor–Fogarasi V. : op. cit. 1275

VI. Az idegen nyelvű szövegek kiegészítő jegyzete

(9*) „The history of Egypt began at Abydos. Here in Upper Egypt, on the low desert beneath the towering western escarpment, the Predynastic rulers of the region, en their descendants, the earliest kings of a united Egypt, were buried with their retainers and possessions.”

Wilkinson T.A.H.: *Early dynastic Egypt*, 1999, 3 ISBN-9780415260114.

(10*) „*The king as Horus*

The most fundamental aspect of kingship was the ruler’s embodiment of Horus, the supreme celestial deity. The king’s principal title was the Horus title, ‘the simplest and most direct statement regarding the king’s nature’.

It expressed the notion that Horus was incarnate in the reigning monarch, and the Horus name articulated the particular aspect of Horus that the king wished to stress. Although each new reign might highlight a different facet of the supreme deity, the divine essence of the god which inhabited the body of the reigning king remained unchanged.

The identification of the ruler with Horus, represented by a falcon is apparent from late Predynastic times, and is given expression on royal monuments and in the serekhs of kings from the period of state formation. It is possible that the worship of a celestial falcon god was widespread in Predynastic Egypt since there is evidence for the existence of several falcon cults.

As a universal deity, Horus would have been a natural choice to associate with the kingship, since the connection would necessarily have had greater resonance and significance.”

Wilkinson T.A.H.: op. cit, 184

(11*) „Verbal and visual imagery in Egyptian mortuary contexts often involves boats and ships which *in toto* comprise a vast flotilla in which deities, long dead kings and deceased Egyptians sail through eternity. In particular, the sun-god travels by boat through sky and netherworld in order to carry out his endless cycles of regeneration, as do deities and the dead, who use boats and canoes for other afterlife purposes. [...] And when divinity penetrated into the world of the living Egyptians, it often did so on a boat – boat-shaped palanquins carried divine images in public procession, and actual boats ferried such images from one temple or cult centre to another.”

O’ Connor D.: *Abydos*, Thames & Hudson, London, 2009 and 2011, 183.

(12*) „Boat graves at Abydos and elsewhere had their superstructures coated with smoothly applied, thick mud plaster, which was then washed or stuccoed white or cream. Thus, they would have conveyed the impression of large, schematically defined white vessels, moored near the relevant tomb or (at Abydos) enclosure.”

O’Connor D.: *Abydos*, Thames & Hudson, London, 2009 and 2011, 186–194.

(13*) Sety offering to Horus „The first column to the right concern the identity of the seated god and says: „*Hr sa ast hry jb Mn-maat-Ra*” meaning „Horus son of Isis, in the presence of King Sety”. The other columns explain the ongoing rite: „A formula of replacing the white cloth for Horus, by the king, lord of the Two Lands, *Mn-maat-Ra*”. Words to be recited: „You are receiving your proper light, you are receiving your proper beauty, so you are taking your ornament. You accept this cloth which is yours, you receive your eye of white Horus who comes forth in *Nkhn* (Hierakonpolis) to shine in it, may you be powerful in it.”⁶²

⁶² Farid Atiya and Lamis Fayed: *Temple of Sety I at Abydos*, Cairo, 2007, 44. A teljes szöveg: “This scene is from the chapel of Horus. Sety is offering two lengths of cloth to god, son of Isis. The god is represented seated on his short-backed throne on the plinth that resembles a *maat* sign, reserved for kings as well as deities. The two long central feathers on his head are flanked by a pair of shorter ones resembling those of the *atef* crown. He holds a was sceptre in one hand and an *ankh* sign in the other. The king bends down slightly before the god in a pose of offering and respect. His royal headdress is the *khat* with a coiled *uraeus* at the front; he wears a short decorative kilt. This scene belongs to the ritual service that was celebrated every day to the god in his temple. After some rites like feeding and cleaning the god’s statue had been accomplished, it was dressed in cloths of different colours such as red, white, green and blue. Cloth played an important role in the life of

Farid Atiya and Lamis Fayed: *Temple of Sety I at Abydos*, Cairo, 2007, 44.

(17*) „About 13 km (8 miles) northwest of Cairo, this is the site of the ancient Egyptian town of Khem, known to the Greeks as Letopolis. As the capital of the second Lower Egyptian nome, both the area and its god khenty-irty or khenty-khem, the ‘Foremost One of Khem’, are mentioned in texts dating back to the Old Kingdom. The deity was a form of the falcon god Horus and doubtless had a temple in the area from early times, though the only monuments to have been found in the area fragmentary ones bearing the names of the late kings Necho II, Psammetichus II, Hakoris and Nectanebo I of the 26th to 30th. dynasties.”

Wilkinson R.H.: *The complete Temples of ancient Egypt*, The American University, Cairo Press, 2005, 111.

(18*) „Horus. The middle relief panel from the South Tomb mentions another distinct from of Horus: *Hr Hm*, ‘Horus of Letopolis’. It is significant that this panel is the only one on which the king wears the red crown, and the accompanying inscription uses the archetypal Lower Egyptian shrine as the determinative for the cult-place of Horus of Letopolis. The god ‘had important royal associations in the early Old Kingdom’ (F.D. Friedman 1995:36), various aspects of his insignia being depicted on the funerary furniture of Queen Hetep-heres.”

Toby A.H. Wilkinson: *Early Dynastic Egypt*, London, 1999 Routledge, 287.

(20*) „Local and national deities. It is important to distinguish between truly local deities, like Bastet and Nekhbet, and the local forms of universal gods such as Horus. The origins of gods like Horus of Nekhen, Horus of Letopolis and Horus the Behdetite are lost in prehistory.”

Toby A.H. Wilkinson: op. cit., 264.

(21*) „Lower Egypt. Even though at the end of the Third Dynasty Metjen was both priest of the local god of Letopolis and *ḥd-mr* of the Letopolite nome, there does not appear to have been an explicit link between political and priestly in Lower Egypt (Martin-Pardy 1967:42).”

Toby A.H. Wilkinson: op. cit., 139.

(22*) „Horus. A distinctive form of Horus attested by name from the early Third Dynasty is *hr-Bḥdti*, ‘Horus the Behdetite. The northernmost relief panel under the step Pyramid shows the king, wearing the white crown, ‘standing in the upper Egyptian shrine of Horus the Behdetite’ (Kemp 1989:58, fig.19; F.D. Friedman 1995:18). The corresponding panel from the South Tomb gives this same name to the falcon hovering over the king and holding an *ankh-ḥnkḥ* (F.D. Friedman 1995:20) In origin, the word *bḥdt* means ‘throne seat’ and *bḥdti* may mean ‘he of the throne seat’ (Otto 1975; F.D. Friedman 1995:18). Hence, there may have been a special connection between Horus the Behdetite and kingship. Although Behdet was later identified with Tell-el Balamun in the northern Delta (Gardiner 1944) or with Edfu in southern Upper Egypt, ‘in Djoser’s day the Behdetite may not have been associated with a fixed locality, possibly being understood more generally as a protective power of the king’ (F.D. Friedman 1995: 20; cf. Kemp 1989; 41)”

Toby A.H. Wilkinson: op. cit., 287.

(26*) „Ancient Heliopolis, »sun city« (Egyptian *Ḥwꜣw*, the biblical »On«), was situated in the area of Tell Hisn which lies on the northwestern outskirts of modern Cairo. Today, virtually nothing remains of what was once one of the most important cities of ancient Egypt – the third city after Thebes and Memphis – and the cult center of the sun-god Re (along with the solar god Re-Horakhty, the primeval god Re-Atum and several associated deities).”

R.H. Wilkinson: op. cit., 112.

(27*) „Heliopolis is the latinized form of the Greek name *Hēliópolis* (Ἡλιούπολις), meaning »City of the Sun«.

the Egyptian temple. It was used as a part of the rations for priests and servants attached to the temple service and was kept in the temple store. In some cases the number of servants attached to the temple reached nearly one thousand so we can imagine the quantities of cloth needed.. The scene is completed by the hieroglyphic inscription above it.”

Helios, the personified and deified form of the sun, was identified by the Greeks with the native Egyptian gods Ra and Atum, whose principal cult was located in the city.

Its native name was *Ἰωνν* («The Pillars»), whose exact pronunciation is uncertain because ancient Egyptian recorded only consonantal values. Its traditional Egyptological transcription is *Tunu* but it appears in biblical Hebrew as *Ṣn* (סן) and *Āwen* (און), leading some scholars to reconstruct its pronunciation as *Āwanu*. Variant transcriptions include *Awnu* and *Annu*.

The city also appears in the Old Kingdom Pyramid Texts as the «House of Ra».[4]

In ancient Egypt, Heliopolis was a regional center from predynastic times.”

Wikipedia nyomán: *Heliopolis*.

(28*) „Terwijl H. in voorhistorische tijd politieke hoofdstad van Egypte was, speelde de stad in historische tijd een belangrijke religieus-culturele rol als centrum van de eredienst van de god Aton, verbonden met die van andere zonnegoden als Atoem, Chephre, Harachte (?) Aton.

Onder de 5e dynastie domineerden de theologische opvattingen van de priesters van H., en tot het laatst toe hebben de heilige steen benben en de heilige stier Mnevis zich weten te handhaven. Ook de obelisk was een specifiek zonnelymbol; [...] In de tijd van Herodotus (midden 5e eeuw v. C.) dus zeker tijdens de israëlitische profeten, was de stad nog intact en haar tempelschool ook bij de Grieken zeer bekend. In de tijd van Stabo (einde 1e eeuw v.C.) werd H. niet meer bewoond. JJ”

Bijbels Woordenboek, J.J. Romen & Zonen. Roermond en Maaseik 1954–1957, p. 694.

(29*) „**Jerusalem** (hebr. *j-rūschālēm*, MT [masoreten sic.] *j-rūschālaïm*, gr. *Jeroúsalem*, lat. *Hierosolyma*), die geschichtliche Hauptstadt Palästinas.

I. *Namen*. – 1. Die Etymologie des *Namens J.* läßt sich nicht einwandfrei feststellen. [...] Seit dem 2. vorchristl. Jh. tritt der Name auch in der Form *Hiersólyma* auf (Plur., mit und ohne Artikel), die schließlich sowohl im Griechischen als auch im Lateinisch allgemein üblich wird (Arist, 1–4 Mkk, Strabo, Josephus; Cicero, Plinius, Tacitus, Sueton). Diese Form geht wahrscheinlich auf eine ältere gr. Tradition zurück. Choirilos (Ende des 5. Jh. v Chr, zitiert von Jos. Ap. I. 172 f) spricht von dem Gebirge Juda als von den »solymischen Bergen«, und Manetho (3. Jh. v Chr) nennt die Hebräer »Solymiten« (Ap. I, 248). Josephus, der auch die Kurzform *Solyma* (Fem. Sing. indeklinabel; ebenso Martial und Pausanias, jedoch Neutr. Plur.) benützt, leitet sie von dem Salem Melchisedeqs ab (Ant. I, 10,2 § 180f; Bell. VI, 10, 1, § 438) während Tacitus an die Solimi Homers denkt. Das NT hat sowohl *Ierousalēm* als auch *Ierosolyma* (letzteres als Neutr. Plur., ausgenommen Mt 23 und 35, wo der Name für die Einwohnerschaft gebraucht wird). Die Vulgata gibt die folgenden Formen: *Hierusalem*, *Ierusalem*, *Hierosolyma* und *Ierosolyma* (Fem. und Neutr.). – Die Araber nennen J. *El-quds* (auch *el-muqaddas*, *el-muqaddis*, *Bet el-Maqdis*), »die Heilige«, wegen der religiösen Bedeutung für den Islam. Aber schon das AT nennt den Ort als Wohnsitz Gottes, bzw. seines Namens, *’ir haqqodesch* (Js 48² 52¹ Neh 11¹ Dn 9²⁴). Die Münzen der erste jüd. Revolte haben *jrwšl(j)m (h)kdšh*, und Mt hat zweimal (4⁵ und 27⁵³) *hē hagía pólis*. Philo nennt die Stadt einmal *Hieropolis* (Flaccus 46). Es ist nicht ausgeschlossen, daß die Aspiration von *Hierosólyom* in der Aufteilung und Deutung des Namens als *Hiero-solyma* ihren Ursprung hat und daß sie dann auch auf die ältere Form des Namens *Hierousalēm* übertragen worden ist. Der alexandrinische Schriftsteller Lysimachos leitete den Namen *Hierósyla* (tempelraub) ab (Jos., C. Ap. I, 311).”

Bijbels Woordenboek, J.J. Romen & Zonen. Roermond en Maaseik 1954–1957, p. 694.

(30*) „**Jeboesiten** (hebr. *jēbūsī*), een van de voorisraëlitische volken van Kanaän, vooral vermeld in de traditionele opsomming (bv. Jos 13,0). Het OT zegt vaak dat ze in de stadstaat van Jerusalem thuis hoorden (Nm 13,29: ook op het gebergte); daarom is Jerusalem de stad der J. (Jde 19,11; vgl. Jos 15,8; 18,16–28) en wordt zij soms Jeboes genoemd. Na de verovering van Jerusalem door David bleven de J. in de stad wonen.

De betekenis van de naam is onbekend; onzeker is ook, tot welk volk de J. behoorden (Gn 10,16; 1KR 1,14: zoon van Kanaän).

De Jeboesiet Arawna draagt een hethitische, koning Melchisedech van Jerusalem (Gn 14) een amoritische naam (vgl. Ez 16,13). In Gn 15,21 staan de J. naast Kanaänieten en Amoriten, in Nm 13,29 naast Hethieten en Amoriten. *AvdB* Lit. Abel I, 320v.”

Bijbels Woordenboek, J.J. Romen & Zonen. Roermond en Maaseik 1954–1957, p. 801

(31*) „**Jebus** (hebr. *j.būs*), vordavidischer Name Jerusalems (Ri 19 10 1Ch 114), nach der Herrschaft, den *J.itern* (häufig in der Völkerformel, zB Dt 71). Diese haben wohl erst nach den Seevölkerwirren die älter amoritische Schicht (Amarna-Briefe, Jos 10⁵ Ez16³) überlagert. Der Südwest-Hügel von Jerusalem

(→Taf.28 a) heißt »Schulter des J.iters« (Jos 15⁸ 18 1⁶); die J.iter wohnen »auf dem Gebirge« (Nm13²⁹). David eroberte die j.itische Burg durch den *şinnör* (2Sm 5 a; Luther: → Dachrinne, Schacht zur Marienquelle). Reste dieser Burg wurden gefunden.

Die J.iter wurden in den jüd. Adel eingegliedert (Sach9⁷).

Auf hethitische Herkunft deuten Ez 16³ und der Name des J.iters → Arauna (hethit. *arawanni* »frei«). Die Stellung der Königinmutter in Juda und die religiöse Deutung der Geschichte im AT können durch J.iter vermittelte hethitische Traditionen sein.”

BOReicke, Leonhard Rost: op cit., 806.

(33*)(1)„**Melchisedek** (hebr. *malkiŞedeq*; voor de betekenis z.o. Vg Melchisedech), bijbelse eigenaam.

A.) In het OT is M. koning van Salem (Jerusalem) en (als koning) priester van El Eljon. Na de overwinning van Abram (Abraham) op de verbonden koningen van Gn 14 ging M. hem tegemoet »bracht brood en wijn« en zegende Abram onder aanroeping van El Eljon. Of Abram aan M. »de tiende van alles« gaf, dan wel M. aan Abram, is niet geheel duidelijk. In de tegenwoordige samenhang heeft Abram niets, waarvan hij de tiende zou kunnen afstaan, omdat hij uitdrukkelijk van de oorlogsbuit afgezien heeft (14,23). De bedoeling van de tegenwoordige samenhang zal zijn dat Abram de tiende aan M. gaf en is dan misschien een toespeling op de tiende die de Israëlieten moesten afstaan aan de priester van de tempel te Jerusalem; onder »hij« moet dus Abram worden verstaan. Van katholieke zijde wordt vaak de opvatting verdedigd dat M. een offer van brood en wijn opgedragen zou hebben. De betekenis van de gehele episode, die met de context niet samenhangt, en het verband tussen vs 17 en 21 verbreekt, wordt bediscuteerd. Steeds meer veld wint de opvatting dat het verhaal de *ιερός λόγος*(cultuslegende) van heiligdom te Jerusalem is, dat onder David in israëlitisch bezit zou zijn overgegaan; de jerusalemse priesters zouden de Israëlieten, gepersonifieerd in Abram, als hun nieuwe meesters erkend hebben. In elk geval beschouwden de israëlitische koningen zich, evenals alle oosterse koningen, als priester, en wel als opvolgers van de jerusalemse priesterschap. Een toespeling daarop is ook Ps 100,4.

(II) In het NT. Hebr (5,6.10.20; 7) komt in aansluiting op deze, in het oudste christendom christologisch geïnterpreteerde psalmtekst, over M. te spreken. De naam wordt in Hebr 7,2 verklaard met »koning der gerechtigheid«; in werkelijkheid zal de naam »koning is God Salem« (aldus de communis opinio) of »(God) Melek is rechtvaardig« betekenen.

In Hebr 7 wordt de parallel Jesus/M. met behulp van wat Gn wel en (vooral) niet zegt (afkomst enz.) zo doorgetrokken dat M. een volmaakte voorafbeelding wordt van Jesus. Daarmee wil de schrijver bewijzen dat de priesterschap van het NT (Jesus) volmaakter is dan dat van het OT (Levi, »zoon« van Abraham). Het bewijs ziet hij in het feit dat de levitische priesterschap in de persoon van Abraham tiende betaald heeft aan M.

Wanneer Jesus dus priester is naar de orde van M. is daarmee verhevenheid van zijn priesterschap boven dat van de levieten bewezen. Tevens ziet hij in het feit dat Jesus priester moest worden naar de orde van M. het bewijs dat de levitische priesterschap onvolmaakt was, en (gevormd door sterfelijke mensen) te wijken had voor degene die „leeft“, dus (alweer volgens de redenering van Hebr) eeuwig is.

Lit. ThW Iv, 573-575. S. Landersdorfer, Das Priesterkönigtum von Salem (JROS 9, 1925, 203-2016). H.H. Rowley Melchizedek and Zadok (Festschrift Bertholet, Tübingen 1950, 461-472). G.Th.Kennedy, St. Paul's Conception of the Pristhood of Melchisedech (diss, Washington 1951; vgl. RB 60, 1953 613)"

Bijbels Woordenboek, J.J. Romen & Zonen. Roermond en Maaseik 1954-1957, pp.1110-1111. Lit. ThW Iv, 573-575. S. Landersdorfer: *Das Priesterkönigtum von Salem* (JROS 9, 1925, 203-2016). H.H. Rowley: *Melchizedek and Zadok* (Festschrift Bertholet, Tübingen 1950, 461-472). G.Th.Kennedy, St. Paul's: *Conception of the Pristhood of Melchisedech* (diss, Washington 1951; vgl. RB 60, 1953 613)"

(34*)(2.) „**Eljon** (hebr. 'eljön) betekent als bijvoegelijk naamwoord »hoog, boven, opper«, bv. in de plaatsnamen Beth-Choron-Hoog (Jos 16,5), de Bovenpoort van de tempel (2Kg 15,35), de Bovenvijver (Is 7,3), soms »de hoogste van alle anderen« ('eljön 'al: Dt 26,19; 28,1). Zo is Jahweh »de Allerhoogste op de gehele aarde« (Ps 83,19; 97,9) of zonder meer »de Allerhoogste« (Ps 47,3) of »de Allerhoogste God« (Ps 57,3; 78,35v). In Is14,14 en vele psalmen (bv. 18,14; 21,8; 46,5), Sir (bv.6,37; 41,4) en Wijsh (5,15;6,3) is E. of het griekse equivalent een eigenaam van God. Hier heeft de dichterlijke taal een oude, op Jahweh overgegangene godsnaam bewaard (Nm 24,16). In Gn 14,18 vereert Melchisedech, de koning van Salem (Jerusalem) El-Eljon, »de allerhoogste God« (vgl. »de heer van Goden« in een kanaänitische brief uit Taanak), de grondvester van hemel en aarde”.

Volgens een aramese inscriptie uit de 8e eeuw v.C. (ZAW 50,1932,182) en Philo van Byblos vereerden de Phoeniciers een God E. (*Ελιοῦν καλούμενος Υψιστος*); Euseb.Praep. Evang. 1,10), die misschien dezelfde is, als de in oegaritische teksten genoemde Alijan Baal, de stormgod, »die op de wolken naderbij komt« (B,V, 121, vgl. Ps 68,5) en »de hoogste« genoemd wordt, omdat hij in de hemel woont (Is 14,14; Mich 6,6). Dit schijnt de oorspronkelijke zin te zijn van de godsnaam E., die later (bv. in vele griekse en romeinse inscripties als *Ζευς ὑψιστος*, vgl. Ps 97,9) de verhevenheid boven alle andere goden, en in het jodendom de transcendentie van de enige God tot uitdrukking bracht. A fejezet szerzője: Pvl (P. van Imschoot)

Lit. G. Westphal, Jahwes Wohnstätten (Giesseen 1908). PW IX, 444-448. H. Gressmann, Die Aufgaben der Wissenschaft des nachbiblischen Judentums (ZAW 43, 1925,18v). P. van Imschoot, *Theologie de l'A.T. I* (Paris 1954) 8-14. → El; Elohim.”

Bijbels Woordenboek, J.J. Romen & Zonen. Roermond en Maaseik 1954-1957, pp. 434-435.

(35*)(3.) „**El** (hebr. 'ēl, oegaritisch *ʔl*, akkadisch *ilu*, arabisch *ilah*) is de oudste semitische benaming van de godheid en komt vooral voor in het akkadische en kanaänitische, niet in het ethiopische taalgebied.

(I) De oorspronkelijke betekenis is onzeker.

Meestal wordt het woord afgeleid van 'wl (sterk zijn, vooraan zijn); dan zou het »macht« betekenen. Heerlijkheid en macht zijn inderdaad het voornaamste kenmerk van semitische goden (vgl. Os 11,9. IS 31,3; Ez 28,2). Op sommige plaatsen van het OT schijnt 'ēl deze oude betekenis nog te hebben, bv. Ez 31,11 Ps 80,11; vgl. H. Kroese, Elohim non Deus (VD 27, 1949, 278-286). Andere afleidingen hebben weinig bijval gevonden.

(II) Verspeiding. El is zowel soortnaam (meervoud; Elim, Elohim, ilani; vrouwelijk Allat, Elat) als eigenaam van een bepaalde god. [...]

Deze band is volgens Gn 12,1-3; 15,7-17, en vooral volgens Gn 17,1-14 ontstaan uit een vrijwillig wilsbesluit van God, die met Abraham en zijn nakomelingen een verbond sloot; van toen af werd El als God van Israel erkend (Gn 33,20) en alle andere goden als vreemde goden beschouwd (Gn 35,2.4; Jos 24,20.23; Jdc 10,16).”

Bijbels Woordenboek, J.J. Romen & Zonen. Roermond en Maaseik 1954 -1957, pp. 424-426 Pvl

(40*) „**Salamon** (hebr. š'elōmō volgens sommigen samenhangend met de godsnaam šālēm [vgl. Jerusalem], volgens anderen [Noth, Personennamen 165] met šālōm: welvaart), door de profeet Nathan Jedidja (hebr *j'edidjāh*; lieveling van Jahweh) genoemd (2 Sm 12,24v); zodat S. misschien troonnaam, niet eigenaam is, koning van Israel en Juda (ca.970-930)”

Tutankhamon egyik pectoralja